

Vern for språklige minoriteter.

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 663
Leveringsfrist: 25.april 2011

Til sammen 16149 ord

22.04.2011

Innholdsfortegnelse

<u>FORKORTELSER</u>	1
<u>1 INNLEDNING</u>	2
1.1 Oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål.....	2
1.2 Forskningsspørsmål.....	3
1.3 Statens forpliktelser (Iran)	4
1.3.1 Før FN.....	7
1.3.2 Under FN.....	7
1.4 Kort om viktigheten av retten til sitt morsmål.....	8
1.4.1 Historisk bakgrunn for det kurdiske språket.....	9
1.5 Kilder og metode.....	11
<u>2 DET INTERNASJONALE VERNET OM MINORITETERS RETT TIL SPRÅK</u> .	13
2.1 Historisk utvikling etter andre verdenskrig.....	13
2.1.1 Europarådets aktivitet i feltet.....	14
2.2 Hensyn	14
2.3 SP og BK.....	15
2.4 Tolkningsspørsmål av en minoritetstraktat	17
2.4.1 Bestemmelsens innhold	18
2.4.2 Bestemmelsens rekkevidde.....	18
2.4.3 Forståelse av uttrykket “etnisk”.....	19
2.4.4 Minoriteter	19
2.4.5 Tilleggskravene.	21
2.4.6 Språklige minoriteter	22
2.4.7 Alternative, ikke kumulative vilkår	22
2.4.8 Hvilke rettigheter gir artikkel 27.....	22
2.4.9 Grupperettighet eller individuell rettighet	24

2.4.10	Derogasjon (Unntak)	26
2.4.11	Sondringen mellom SP art. 27 og SP art. 26	27
2.5	Reservasjoner (forbehold)	29
2.6	Barnekonvensjon (BK)	30
2.6.1	Viktige prinsipper	31
2.6.2	BK artikkel 30	31
2.6.3	Konklusjon:	32
3	<u>HVORFOR FORPLIKTER STATER SEG OG HVA ER ÅRSAKENE TIL BRUDD?</u>	34
3.1	Generelt	34
3.2	Hvordan kan man forstå mønsteret?	35
3.2.1	Må statene forplikte seg til menneskerettigheter?	36
3.2.2	Konvensjon	38
3.3	Gjennomføring av forpliktelsen (konvensjon)	39
3.3.1	Årsaker til brudd	39
3.3.2	Historiske, kulturelle eller religiøse særtrekk	39
3.3.3	Strukturell makt (Iran)	40
3.3.4	Maktkamp i mottakerlandet	41
3.3.5	Nasjonalt rettsvesen	41
3.4	Stormaktenes sikkerhetspolitiske interesser	42
3.4.1	Tiltak for å fremme menneskerettighetene	43
3.4.2	Innsatsen til andre internasjonale organisasjoner	44
3.4.3	Amnesty International	46
4	<u>KURDERE SOM MINORITETSGRUPPER I DEN ISLAMSKKE REPUBLIKKEN IRAN</u>	48
4.1	Historisk	48
4.1.1	Irans internasjonale forpliktelser vedrørende menneskerettighetene.	49
4.1.2	Menneskerettene i den islamske republikken Irans perspektivet	50
4.1.3	Menneskerettigheter og minoriteter i Iran	51
4.2	Et folk, en nasjon og en religiøs politikk	52

4.2.1	Kurderne i Iran.....	53
4.2.2	Overgangen fra monarki til republikk i Iran.....	54
4.2.3	Hva er dagens hindringer.....	55
4.2.4	Profilen til etniske og religiøse minoriteter i den islamske republikken i Iran	56
4.2.5	Hva med andre etniske minoriteter?.....	56
4.2.6	Etniske folkeslag i Iran.....	57
4.3	Alle muslimer er brødre.....	58
4.3.1	Tiltak mot diskriminering av minoriteter i Iran.....	59
4.3.2	Forslag til tiltak for etniske og religiøse minoriteter i Iran.....	59
5	<u>KONKLUSJON.....</u>	61
6	<u>LITTERATURLISTE</u>	63
7	<u>LISTER OVER TABELLER.....</u>	A
8	<u>KART OVER KURDISKTALENDE OMRÅDER I MIDT-ØSTEN,</u>	B

FORKORTELSER

BK	FNs barnekonvensjon
ECOSOC	The Economic and Social Council
EMD	Europeiske Menneskerettighet Domstolen
EMK	Den europeiske menneskerettighetskonvensjon
EU	European Union
FN	De forente nasjoner
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
KDPI	Kurdistan Demokrat Parti I Iran
KHRP	The Kurdish Human Rights Project
OSSE	Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa
PCIJ	The Permanent Court of International Justice
PJAK	Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê og på norsk ”Fritt Livs Parti i Kurdistan”
SP	FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter
UNCAC	United Nations Convention against Corruption
UNDMR	United Nation Declaration on the Rights of Minorities
UNESCO	FNs organisasjon for utdannelse, vitenskap og kultur
UNICEF	FNs barnefond
UPR	Universal Periodic Review
ØSK	FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

[T]he Imperial City has endeavored to impose on subject nations not only her yoke, but her language, as a bond of peace... but how many great wars, how much slaughter and bloodshed have provided this unity.
St Augustin, *Of Just War* (ca 413 AD)¹

1 Innledning

1.1 Oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål

Oppgavens tema er SP² art. 27 vern om språklig minoriteter. Jeg vil ved bruk av juridisk bindende normer og menneskerettighetskomiteenes uttalelse utforske vernet i bestemmelsen. Mitt hovedfokus er på minoritetenes språkrettigheter i Iran, og særlig på kurdisk dialekter som kurdisk språk i den kurdiske delen av Iran. Det er forbudt å undervise på andre språk enn persisk i Iran. Jeg vil derfor undersøke i hvilken grad SP art. 27, verner kurdernes språkrettigheter som minoritet i Iran. Videre vil det bli drøftet hvorfor stater som Iran ratifiserer det folkerettslige rammeverket for beskyttelse av menneskerettighetene, særlig FNs konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, men ikke implementerer eller gjennomfører forpliktelsene som følger.

Spørsmålet blir da om Iran har oppfylt sine internasjonale forpliktelser, og hva som kan være årsakene til at internasjonale menneskerettsbestemmelser overtres.

Det kan tenkes mange forklaringer på at staten ikke har oversikt over forpliktelsene den inngår, eventuelt at den ikke makter å etterleve dem selv om dette er ønsket. Det kan også tenkes at staten inngår forpliktelser den ikke har til hensikt å etterleve, eventuelt at

¹ www.greatbooksandfil.com/augustine.htm

² FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 16. desember 1966. International Covenant on Civil and Political Rights. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966, entry into force 23 March 1976, in accordance with Article 49.

den ikke på et senere tidspunkt ønsker å gjøre det som er nødvendig for å sikre etterlevelse. Dette kan komme som et resultat av økonomiske eller politiske årsaker.

I tillegg kommer både at manglende kunnskaper om rettighetene gjør at folk ikke krever sin rett, og at angjeldende folkegruppe pga manglende evne eller vilje til motsand som følge av undertrykkelse finner motstand uhensiktsmessig.

Statens vilje til å påta seg forpliktelser kan også svinge av innenrikspolitiske eller utenrikspolitiske årsaker. Statens vektlegning av rettighetene varierer, dette vil være avhengig av - *blant annet* - statens egen menneskelige rettighetsoppfatning og innenlandske konflikter. Denne antakelsen støttes av kvantitative analyser av ratifikasjon og etterlevelsesmønster³.

1.2 Forskningsspørsmål

Forskningsspørsmålet knytter seg til kurdere som språklig minoritet i Iran og hvordan deres utvikling og situasjon kan gi et bidrag til å forstå verdien og nødvendigheten av betydningen til internasjonale traktatforpliktelser. Dette vil bli demonstrert og dokumentert i avhandlingen.

En viktig avgrensning for oppgaven er å unngå drøfting mellom etnisitet, identitet og en språklig minoritet. Opprinnelsen til ordet etnisitet⁴, etnos, er gresk og betyr folk. I dag knytter ordet seg vanligvis til

- Samme forhistorie og opphav
- Samme språk og kultur
- Samme levemåte og tradisjon
- Samme religion

Det er imidlertid slik at min oppgave ser på en minoritets språk som sentralt både for en identitetsbygging og derigjennom viktig for å oppleve seg som tilhørende en etnisk gruppe, kurdere.

³ se punkt 3.1 i avhandlingen

⁴ www.borgos.nndata.no/etnisitet

Oppgaven består av to deler, men ikke separerte deler. Avhandlingen baserer seg på både teoretiske og empiriske analyser. Den teoretiske er basert på, å vurdere hindringene for utviklingen av språklig minoritetenes rettigheter gjennom bruk av politiske, religiøse, sosiale, og økonomiske tilnærminger i en undertrykking. Den gir så en oversikt over de juridiske forpliktelsene som Iran har overfor minoritetene både nasjonalt og internasjonalt.

Den andre, empiriske delen av oppgaven analyserer hvordan dette har påvirket forholdet mellom Persere og andre minoritetsgrupper inkludert kurdere i Iran.

1.3 Statens forpliktelser (Iran)

Resolusjonen vedtatt av FNs generalforsamling i 2010⁵ stadfester at alle medlemsland har en forpliktelse til å fremme og beskytte menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og til å oppfylle de forpliktelser de har påtatt seg under ulike internasjonale traktater på dette feltet.

Den islamske republikken Iran er part til FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og en rekke andre konvensjoner vedrørende menneskerettigheter.

Den innsatsen som gjøres av regjeringen i Iran for å styrke respekten for menneskerettighetene i landet, og å fremme rettssikkerhet er mangelfull.

FNs generalforsamling uttrykker sin bekymring:

- I.** For vedvarende brudd på menneskerettighetene i den islamske republikken Iran,
- II.** For at Iran ikke har invitert noen spesialutsending til å besøke landet siden 1996,
- III.** For fortsatt forverring av situasjonen med hensyn til menings- og ytringsfrihet, spesielt angrep mot pressefrihet, fengslingen av journalister og medlemmer av

⁵ På rapporten fra tredje komité (A/56/583/Add.3) The General Assembly 56/171. Situasjonen for menneskerettighetene i den islamske republikken Iran

parlamentet, samt at strenge dommer pålegges dem som deltok i Berlin-konferansen eller utarbeidelsen av den, og den harde reaksjonen på studentdemonstrasjoner, inkludert fengsling og mishandling av dem som deltok,

- IV. For et økende antall henrettelser i fravær av respekt for internasjonalt anerkjente sikringstiltak, og særlig offentlige beklagelser og spesielt grusomme henrettelser, som for eksempel steining,
- V. For systematisk diskriminering av kvinner og jenter i lov og i praksis, og for den siste avvisning av lovgivningen for å heve aldersgrensen for ekteskap for kvinner,
- VI. For fortsatt diskriminering av personer som tilhører minoriteter, særlig mot bahaiene⁶, kristne, jøder og sunnimuslimer;

Generalforsamlingen ber Iran om;

1. Å overholde sine forpliktelser fritt påtatt seg etter de internasjonale pakter om menneskerettigheter og andre internasjonale avtaler om menneskerettigheter og å fortsette arbeidet med å konsolidere respekt for menneskerettigheter og rettssikkerhet,
2. Å gjennomføre anbefalingene gjort av Komiteen for barnets rettigheter som en prioritert sak, så vel som å vurdere å ratifisere Den internasjonale arbeidsorganisasjonen konvensjon om forbud mot og umiddelbare tiltak for å avskaffe de verste former for barnarbeid (konvensjon nr. 182),
3. Å eliminere alle former for diskriminering basert på religiøst grunnlag eller mot personer som tilhører minoriteter og å ta opp denne saken på en åpen måte, med full deltakelse av minoritetene selv, samt å gjennomføre fullt ut konklusjonene og anbefalingene fra spesialrapportør for menneskerettighetskommisjonen i

⁶ Bahá'í-troen er den yngste av de monoteistiske verdensreligionene

spørsmålet om religiøs intoleranse knyttet til bahaiene og andre minoritetsgrupper til de er helt frigjort,

4. Å implementere juridiske reformer raskt og fullstendig, for å garantere individets verdighet, og å sikre full anvendelse av rettssikkerhet og rettferdige og transparente prosedyrer i et uavhengig og upartisk rettsvesen, og i denne sammenheng å sikre respekt for rettighetene til forsvar og egenkapital i dommene i alle instanser, også for medlemmer av religiøse minoriteter,

5. Å invitere spesialutsendinger til å besøke landet og samarbeide fullt ut med dem, spesielt slik at de kan, gjennom direkte kontakt med alle sektorer i samfunnet, observere utviklingen av menneskerettighetssituasjonen i landet og vurdere fremtidige behov, inkludert i området av faglig samarbeid omkring menneskerettigheter,

I denne omgang er disse spørsmålsstillingene til hjelp for forståelsen av mitt materiale og i min analyse. Den kan videre bidra med modeller for å forstå den iranske situasjonen. Mitt forskningsspørsmål er imidlertid begrenset til å analysere etterlevelsesspørsmålet.

Spørsmålet er kontroversielt innenfor menneskerettighetene, og arbeidet for menneskerettigheter i de stater som krenker de elementære rettighetene har vist at problemstillingen til stadighet er aktuell.

Arbeidet til *ikke-dominerende grupper* (minoritet)⁷ for å bevare sitt kulturelle, religiøse eller etnisk forskjeller fremkom med etableringen av nasjonalstater på 1800-tallet. Anerkjennelse og beskyttelse av minoritetenes rettigheter under internasjonal lov begynte i Folkeforbundet som vedtok og gjennomførte flere "minoritets traktater". Det er på sin plass først å ha en kort refleksjon over det internasjonale samarbeidet i forbindelse med minoritetsrettigheter fra 1920-tallet fram til i dag. Jeg deler perioden i to, dvs. før etableringen av De Forente nasjoner (FN) og under De Forente Nasjoner.

⁷ Begrepet (minoritet) kom i bruk på 1800-tallet som motsetning til rikstyskere (Reichsdeutsche)

1.3.1 Før FN⁸

Minoritetsrettigheter og språk gjorde sitt første inntog i folkeretten gjennom Folkeforbundet, som ble etablert etter ødeleggelsene i den første verdenskrig og skulle bidra til fred samt å bygge mer omfattende mekanismer for samarbeid.

Folkeforbundet hadde ikke menneskerettigheter som en del av sitt satsningsområde, men hadde mer forutsigbare regler som program. Langt fra å utarbeide en universell lov om minoriteter, anvendte mindretallet ordninger under Folkeforbundet bare for noen få stater i Sentral- og Øst-Europa. Disse var basert på minoriteter i enkeltland i Europa. Dette inkluderte Irak, som også gjorde en ensidig forpliktelse i forhold til sin kurdiske minoritet gjeldene.

PCIJ spilte en viktig rolle, og det er gjengitt en rekke viktig beslutning som omhandler minoritets-spørsmål. Saker kunne ikke bringes til PCIJ av enkeltpersoner eller grupper, men bare av stater eller Folkeforbundet selv.

Folkeforbundet utførte en nyttig rolle på 20-tallet, men ble gradvis svekket blant annet på grunn av den russiske revolusjonen, som innebar at to motstridende økonomiske og politiske systemer konfronterte hverandre. I tillegg kom intensivering av nasjonalistiske konfrontasjoner på 1930-tallet. Folkeforbundet kollapset med begynnelsen av andre verdenskrig.

1.3.2 Under FN⁹

De fryktelige grusomhetene før og under andre verdenskrig motiverte det internasjonale samfunnet til å ta et gigantisk steg i forbindelse med omforming av folkeretten fra sameksistens til samarbeid, inkludert på området av menneskerettighetene. Dette fremkommer blant annet under FN-pakten¹⁰ art. 1 (3) og kan sees på som et av de viktigste formålene. FN ønsket å etablere en fred for internasjonalt samarbeid hvor en kunne løse internasjonale problemer av økonomiske, sosiale, kulturelle eller humanitære årsaker, og samtidig fremme og oppmuntre til respekt for

⁸ Marc Weller 2007 s. 4 Universal Minority rights

⁹ Marc Weller 2007 s. 5-6 Universal Minority rights

¹⁰ Charter and the United Nations, Enacted: 1945-06-26 and In force 1945-10-24

menneskerettigheter og grunnleggende friheter for alle, uten hensyn til rase, kjønn, språk eller religion.

Grunnleggerne av FN-systemet var i utgangspunktet tilbakeholdne med hensyn til minoritetsrettigheter. Noen trodde disse ville bli beskyttet gjennom ivaretagelse av individuelle rettigheter.

En annen årsak til vern om grupperettigheter kan være at Hitlers misbruk av minoritetenes selvbestemmelsesrett som begrunnelse for innmarsj i andre land¹¹.

1.4 Kort om viktigheten av retten til sitt morsmål

Språk er en av de aller første læringsprosessene for ethvert individ, og det skal være en selvfølge at alle både kan snakke sitt eget morsmål, og får undervisning på og i det. Mangel på undervisning i eget språk er ett av flere store hindringer for å nå FNs tusenårs mål¹² om utdanning innen 2015. I dag er det 72 millioner barn som ikke går på skole. FN frykter at dersom ikke innsatsen for utdanning øker, vil over 50 millioner barn fremdeles stå uten skolegang om fem år. Blant disse er barn med et annet morsmål enn skolens undervisningsspråk.¹³

Mange av de barna som går på skolen, opplever en uforståelig skolehverdag fordi undervisningsspråket er fremmed. Dette setter et negativt preg på læringsprosessen og gjør at flere ikke makter å fullføre sin skolegang. Myndighetene tar fra barna et viktig og samtidig en grunnleggende rettighet i henhold til menneskerettighetskonvensjoner.

Manglende tilgang til eget språk og avgrensning av språkopplæring medfører utfordringer for utvikling av identitet.

Kurdisk talende minoriteter i Iran blir oppgavens hovedtema. Oppgaven vil belyse problematikken i den iranske delen av Kurdistan. Kurderne er delt mellom fire stater, Tyrkia, Iran, Irak og Syria. Det er anslått av David Macdowall¹⁴ at ca. 24-27 mill kurder som bor i disse landene, hvor de ikke har rett til å ha undervisning på sitt eget språk.

¹¹ Annektering av tsjekkisk territorium og invasjonen av Polen.

¹² I 2000 vedtok verdens ledere åtte målsetninger, kalt FNs tusenårs mål. Mål nr. 2 var, nemlig "Å sikre at alle barn, særlig jenter, barn med vanskelige livsvilkår og barn fra etniske minoriteter, får adgang til og fullfører gratis og obligatorisk grunnskole av god kvalitet innen år 2015."

¹³ Hilde Thyness, <http://www.bistandsaktuelt>.

¹⁴ David Macdowall 2004 A modern History of the Kurds

Statene anerkjenner ikke kurdernes grunnleggende menneskerettigheter som ellers er anerkjent i det internasjonale folkerettslige rammeverket. Statene bruker mange forskjellige metoder for å uttrykke språk, kultur og gruppens etnisitet. Det foregår en ren assimileringssprosses fra statsautoritetene.

Videre vil jeg belyse problematikkens noe diffuse eller uklare sider og statens (Irans) lovgivning og praksis og måten de behandler kurdere på.

1.4.1 Historisk bakgrunn for det kurdiske språket¹⁵.

Det kurdiske språket tilhører den indoeuropeiske¹⁶ språkfamilien, og på lik linje med andre indoeuropeiske språk som norsk, engelsk og farsi skilder det seg markant fra nabospråkene tyrkisk og arabisk. Slektskapet med farsi eller persisk er sammenliknbar med norsk og engelsk, med mange felles og låneord og eget sammensetting og struktur. Det kurdiske språket er delt inn i to hoveddialekter med tilnærmet lik struktur og to sidedialekter med litt større forskjell fra de dominerende dialektene. Hoveddialektene¹⁷ er nord- og sør- kurmanci som også kalles for kurmanci (nord) og sorani (sør). Kurmanci har størst bruksutbredelse og brukes av omlag 60 % av alle kurdere bosatt nord for Mosul i irakisk Kurdistan, kurdere fra tidligere Sovjetunionen, Tyrkia, nordvest Iran (Uromiye) og Syria. Sorani brukes av ca 30 % av den kurdiske befolkningen i tre provinser i Iran, og i sør eller irakisk Kurdistan.

De to sidedialektene kalles for Hawrami og Zazaki eller kirmancki som har mer til felles med hverandre enn med hoveddialektene, til tross for en lang fysisk avstand mellom de to regionene som bruker disse dialektene. Hawrami brukes i regionen Hawraman i det sørlige grenseområdet mellom Iran og Irak rundt Zagrosfjellene. Zazaki eller kirmancki brukes hovedsakelig i provinsen Dersim i Nord Kurdistan og Tyrkia. De to dialektene skiller seg litt vesentlig fra kurmanci både i tonefallet, oppbygging og struktur.

¹⁵ Amir Hassanpour, (1992): Nationalism and language in Kurdistan 1918-1985. Mellen Research, University press. San Francisco

¹⁶ http://verden.blogg.no/1194216298_sprkfamilier.html

¹⁷ www.sprakrad.no/Toppmeny/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/2003/Spraaknytt_2003_3_4/Kurdisk/

Språkforskere har delt syn på spørsmålet om disse to dialektene har samme opphav, men de har utviklet seg ulikt under ulike politiske forhold i Iran, Irak og Tyrkia. Enkelte fremhever underdialekter som leki og gorani som egne dialekter, men begge dialektene anses å være deler av soranidialekten.

Skrifttegnene som anvendes varierer, avhengig av hvilket land kurderne lever i. Fram til språkreformen i Tyrkia i 1926 brukte kurdere i likhet med tyrkere, persere og arabere den arameiske også kjent for arabiske alfabettypen. Da det moderne Tyrkia gikk over til det latinske alfabet, ble den nordkurdiske dialekten kurmanci rammet hardt. Staten Iran forbød bruken av språket offentlig. Det førte til at kjennskap til språket og alfabettypen ble mindre og mindre, og det tok tid før kurderne adopterte den nye alfabettypen og begynte å bruke latin som skriftspråk.

Soranidialekten skrives med arabisk alfabet og har hatt noe større spillerom ettersom den britiske administrasjonen i Sør Kurdistan etablerte et eget trykkeri i byen Suleymani i 1922. Under den sovjetiske perioden brukte kurdere i republikkene Aserbajdsjan og Armenia kyrillisk. Dialektforskjellene og ikke minst forskjellige alfabettyper gjør det vanskelig for kurdere med ulike dialekter og kommunisere.

Etter at grensene mellom statene i området ble fastlagt etter Den første verdenskrig har disse ulikhetene blitt forsterket. Kurdisk skrives i dag med latinsk, arabisk og kyrilliskskrift i de ulike delene av Kurdistan: I Irak og Iran bruker de et modifisert arabisk alfabet. I Tyrkia, Syria og blant kurmancitalende kurdere i Iran brukes det latinske alfabetet. Kyrillisk brukes ikke lenger som skriftspråk av kurdere.

Kurderne har i ulik, men liten grad, lov til å snakke sitt eget språk. Krav om å få bruke kurdisk språk blir møtt med undertrykkelse i Tyrkia. Der er det ikke tillatt å bruke kurdisk offisielt eller å gi barn kurdiske navn. I de kurdiske områdene i Sør Kurdistan eller Nord-Irak blir det derimot undervist i og kringkastet på kurdisk.

Som eneste land har Irak¹⁸ godkjent kurdisk som landets andre offisielle språk ved siden av arabisk. I Iran har man i de siste årene merket en økende fremgang for kurdisk språk og kultur. Det er også mulig å gi ut kurdiske publikasjoner i Iran, men språket og innholdet blir sterkt sensurert. Kurdisk er i praksis et forbudt språk i Tyrkia¹⁹, selv om landet opphevet det lovfestede forbudet mot publisering på kurdisk i 1991. Kurderne lykkes kun i å utgi noen få bøker årlig, de fleste blir beslaglagt av myndighetene som begrunner sin handling med andre lovparagrafer og sensur. I Syria er språket forbudt og her er det for tiden få illegale publikasjoner i omløp.

Kurdere er pålagt, uansett hvilket land de kommer fra, å lære disse landenes offisielle språk på skolen, dvs. at kurdere fra Irak og Syria lærer arabisk, de fra Iran lærer persisk²⁰ og kurdere fra Tyrkia lærer tyrkisk.

1.5 Kilder og metode

Det brukes vanlig juridiske metode i oppgaven, bygget på Eckhoffs rettskildelære,²¹ og FNs menneskerettighetsbestemmelser er i stor grad nedfelt i internasjonale konvensjoner og traktater. I tillegg finnes det ulike internasjonale erklæringer, resolusjoner og handlingsplaner. Sammen med konvensjonene utgjør de det folkerettslige rammeverket for beskyttelse av menneskerettighetene.

Grunnet problemstillingens folkerettslig art må den folkerettslige metodelæren bli lagt til grunn i utredningen av den aktuelle problemstillingen, og de folkerettslige kildene som er ansett for å gi et uttrykk for den alminnelige folkerett kommer dermed til anvendelse. Disse rettskildene er angitt i FNs Konvensjon om Sivile og Politiske Rettigheter artikkel 27, FNs Konvensjon om sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter artikkel 13, FNs konvensjon om barnets rettigheter artikkel 30, FNs

¹⁸ Irakiske grunnlov av 1958 som ble offentliggjort i slutten av juli samme år slo fast at ”*kurdere og arabere er partnere i denne nasjonen*”

¹⁹ Grunnloven av 9. nov. 1982 revidert i 10. mai 2007 art. 3 1. ledd ”The Turkish state, wiht its territory and nation, is an indivisible entity. Its language is Turkish”, og i henhold til §§ 26 og 28 i den tyrkiske grunnloven ble kurdisk språk og litteratur forbudt.

²⁰ Iransk offisiell språk er persisk, iransk grunnlov art. 15

²¹ Torstein Eckhoff rettskildelære 5. utgave ved Jan E. Helgesen Oslo 2001

erklæring om minoritetenes rettigheter²², og en rekke andre regionale kilder. De mest relevante rettskildene for oppgaven er konvensjoner, menneskerettighetskomiteens behandling av relevante klager og rettsteori.

Av folkerettslige konvensjoner vil en av de to FN-konvensjonene bli anvendt i utstrakt grad, nemlig SP artikkel 27. Det er den mest relevante kilden for vern om språklige minoriteter. Menneskerettighetskomiteen har ikke behandlet noen relevant klage fra Iran eller fra regionen rundt Iran. Derfor tar jeg først og fremst utgangspunkt i menneskerettskomiteens behandling av klagesaker i Canada som kan være aktuelle i vår tilfelle.

Mange av de anvendte rettsteoretiske bøkene er forholdsvis gamle og kan dateres flere tiår tilbake i tid. Dette har blitt forsøkt avhjulpet ved supplement av Marc Weller (Universal Minority Rights, Oxford 2007).

²² Framework Convention for the Protection of National Minorities (FCNM) opened for signature in 1994. Iran is not a party to Framework Convention for the Protection of National Minorities.

2 Det internasjonale vernet om minoriteters rett til språk

2.1 Historisk utvikling etter andre verdenskrig.

Etter andre verdenskrig ble visse rettigheter gitt til de enkelte medlemmer av etniske, språklige eller kulturelle minoriteter, blant dem retten til å bruke sitt språk og etablere egen identitet.²³

Statens respekt av sådanne rettigheter er en del av prosessen i utvikling av menneskerettigheter. Men statene har vært svært motvillige til å ta noen skritt som kan øke faren for krav til selvstendighet og løsrivelse.

I dag henviser flere internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner seg direkte eller indirekte til nasjonale, etniske, rasemessige eller religiøse grupper, og noen har fokus på spesielle rettigheter for personer som tilhører minoriteter. Verken FN-charteret eller Verdenserklæringen om menneskerettighetene har konkrete referanser til problemstillingen.

Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) har særlige bestemmelser om problemet. Den mest utbredte juridisk bindende bestemmelse om minoriteter er artikkel 27 i SP. Det gir personer som tilhører minoriteter retten til kulturelle, religiøse og språklig aktiviteter, eller en kombinasjon av disse, samt til å bevare de egenskaper som de ønsker å opprettholde og utvikle. Dette gjelder bare for de stater som har undertegnet konvensjonen, ikke andre stater som ennå ikke har ratifisert. Konvensjonen pålegger statene å sikre at alle personer under deres jurisdiksjon nyte konvensjonens rettigheter, noe som kan kreve spesielle tiltak for å korrigere ulikheter som minoriteter utsettes for.

²³ Utgangspunkt i Universal Declaration of Human Rights av 1948, to FN-konvensjon av 1966 (SP, ØSK), FN-Barnekonvensjon av 1989 og UNDMR av 1992.

2.1.1 Europarådets aktivitet i feltet²⁴

Rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter ETS no.157, 1995 er det første rettslig bindende multilaterale instrument viet til beskyttelse av minoriteter. Evalueringen og gjennomføringen av denne Rammekonvensjonen er utført av Ministerkomiteen. Innenfor EU er enkelte tekster relevante som Arké resolusjon om et Community Charter for regionale språk og kulturer, og en pakt om rettighetene til etniske minoriteter av 16. oktober 1981. i tillegg til Kuijpers resolusjon om språk og kulturer av regionale og etniske minoriter i det europeiske felleskap av 30. oktober 1987, og Killilea resolusjon om språklige og kulturelle minoriteter i Det europeiske felleskap av 9 februar 1994.

2.2 Hensyn

Hensynet bak bestemmelsen i art. 27 er å gi et særlig vern for de grupper som omfattes av bestemmelsen. Minoritetene skulle sikres rett til å eksistere i fred, altså en beskyttelse mot tvangsmessig assimilering. Det er også hensiktsmessig for minoriteter at nasjonal beskyttelse av minoriteter er i samsvar med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, spesielt dens art. 27 for at de skal bli i stand til å delta fullt ut i det politiske, økonomiske og sosiale liv i landet.

Følgelig ville retten til å ivareta sin egen kultur, som tilkommer personer tilhørende en minoritet, bli fullstendig meningsløs hvis de aktuelle regjeringer ikke sørget for støtte. Det synes ikke å herske noen tvil om det statlige ansvar.

Uansett hvilke land det er tale om, er det få, om noen interne grupper eller minoriteter som er i besittelse av de nødvendige midler til å gjennomføre en oppgave av en slik størrelsesorden. For å effektivisere rettighetene som er fastsatt i traktatens artikkel 27, er aktive og vedvarende tiltak fra statenes side påkrevet. En rent passiv holdning fra deres side, vil over tid gjøre disse rettighetene ineffektive.

²⁴ United Nations A/HRC/16/29, General Assembly Distr.: General 23 December 2010. Europeisk pakt om regions- eller minoritetsspråk ETS no. 148, 1992. Nasjonale minoritetenes rettigheter Anbefaling Doc. 8943 23. januar 2001.

Minoriteter har lenge vært i en kritisk situasjon i Iran. I mange tilfeller står deres eksistens som minoritet på spill. De har alltid manglet talsmenn i internasjonale fora.

2.3 SP og BK

Temaet for avhandlingen er Artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 16. desember 1966. I kapittel to's slutt fase vil det gis en kort og presises drøftelse om viktige prinsipper i BK av 1989. BK artikkel 30 vil også bli behandlet i grove trekk. Fordi en ytterligere behandling av art. 30 i BK, vil gi en gjentakelse av behandling av SP art. 27. Ordlyden i BK art. 30 er identisk med SP art. 27, jf. General Comment²⁵ no. 11 (2009);

“Both articles specifically provide for the right, in community with other members of his or her group, to enjoy his or her own culture, to profess and practice his or her own religion or to use his or her own language. The right established is conceived as being both individual and collective and is an important recognition of the collective traditions and values in indigenous cultures. The Committee notes that the right to exercise cultural rights among indigenous peoples may be closely associated with the use of traditional territory and the use of its resources.”

Artikkel 27 i FNs konvensjon om SP tilsier at;

“In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities exist, persons belonging to such minorities shall not be denied the right, in community with the other members of their group, to enjoy their own culture, to profess and practice their own religion, or to use their own language.”

SP art. 27 er som nevnt en bestemmelse som gir et generelt minoritetsvern for etniske, språklige og religiøse minoriteter. Bestemmelsen må tolkes i sammenheng med SP artikkel 2 om statenes forpliktelser. Artikkel 2 i Konvensjonen lyder slik;

²⁵ Committee on the rights of the child

«1. Each State Party to the present Covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present Covenant, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

2. Where not already provided for by existing legislative or other measures, each State Party to the present Covenant undertakes to take the necessary steps, in accordance with its constitutional processes and with the provisions of the present Covenant, to adopt such laws or other measures as may be necessary to give effect to the rights recognized in the present Covenant.

3. Each State Party to the present Covenant undertakes:

(a) To ensure that any person whose rights or freedoms as herein recognized are violated shall have an effective remedy, notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity;

(b) To ensure that any person claiming such a remedy shall have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the State, and to develop the possibilities of judicial remedy;

(c) To ensure that the competent authorities shall enforce such remedies when granted. »

Videre fremgår det av *Generelle kommentar*²⁶ at artikkel 2 i konvensjonen generelt overlater til partene om å velge sin metode for implementering i deres territorium innenfor rammene fastsatt i nevnte artikkel. Gjennomføringen avhenger således ikke utelukkende av konstitusjonelle eller lovgivende rekonstruksjoner.

Komiteen anser det nødvendig å trekke oppmerksomheten til partene mot at forpliktelsen i henhold til konvensjonen ikke er begrenset til respekt for

²⁶ General Comment No. 03: Implementation at the national level (Art. 2), 29.07.1981.
CCPR General Comment No 3.

menneskerettighetene, men at partene også forplikter seg til å sørge for at alle individer under sin jurisdiksjon nyter godt av disse rettighetene.

Komiteen bemerker at i denne sammenheng er det svært viktig at den enkelte bør vite om sine rettigheter etter konvensjonen, og også at alle administrative og juridiske myndigheter bør være klar over de forpliktelser som partene antas å ha under konvensjonen. For dette formål skal konvensjonen offentliggjøres på alle offisielle språk i staten og skritt bør tas for å gjøre befolkningen kjent med innholdet som en del av folke opplysning. Det er ønskelig også å gi publisitet til statspartens samarbeid med komiteen.

2.4 Tolkningsspørsmål av en minoritetstraktat

Utgangspunktet for enhver tolkning er den naturlige forståelse av ordlyden. Denne må legges til grunn etter sin naturlige forståelse i den kontekst den forekommer. Og tolkningen må skje i god tro. Konvensjonen skal tolkes i lys av formålet²⁷ og slik at den best mulig realiserer den uttrykte hensikt, jfr. Wien-konvensjonen art. 31²⁸.

Den faste internasjonale domstol i Haag uttrykker det slik i en rådgivende uttalelse om tolkningen av en minoritetstraktat fra mellomkrigstiden at spørsmålet om å fastlegge innholdet i minoritetsbegrepet ”er et faktisk, ... ikke et juridisk spørsmål”, såkalt *de lege ferenda*.

Menneskerettighetskonvensjoner skal ikke tolkes strengt eller innskrenkende. Det er viktig å se nærmere på forarbeidene stilling som tolkningsmoment. Forarbeidene trekkes inn hvor teksten kan fremstå som uklar, eller for å styrke det resultat som følger av teksten, Wien-konvensjonen art. 32, det vil si at forarbeidene trekkes inn som relevante rettskilder når traktatteksten etterlater et tolkingsspørsmål.

²⁷ EMD 52207/99 Bankovic and Others v Belgium and 16 other contracting states

²⁸ Rettskildelære Torstein Eckhoff s. 327, Wien-konvensjon om traktetten av 23. mai 1969

2.4.1 Bestemmelsens innhold

Artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966 er en sentral bestemmelse i internasjonal rett til vern om minoriteter. Bestemmelsen reiser flere hovedspørsmål. Det første spørsmålet er hvem som er rettssubjekter i henhold til bestemmelsen. Et annet spørsmål er hvilke rettigheter den gir. Man kan besvare spørsmålene ved å dele bestemmelsen i to hoveddeler,²⁹ ”*In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities (min utheving) exist, persons belonging to such minorities*” og ”*shall not be denied the right, in community with the other members of their group, to enjoy their own culture, to profess and practice their own religion, or to use their own language.*”

Et tredje spørsmål er hvorvidt art. 27 hjemler en grupperettighet eller en individuell rettighet.

Et annet sentralt spørsmål i forhold til artikkel 27 har vært tolkning av kulturbegrepet, og dermed innholdet i de forpliktelsene den etablerer. Den alminnelige språklige forståelsen av begrepet ”kultur” er ikke klart. Kultur er ikke et entydig begrep, men har å gjøre med måten vi ordner hverdagen vår på, dvs. en gruppes levemåte. Artikkelen uttrykker i sin ordlyd vern om den ideelle kulturen og kulturelle ytringsformer som språk og religion.

2.4.2 Bestemmelsens rekkevidde

Hvem har rettigheter etter artikkel 27 (rettighetssubjektene)?

For å besvare dette hovedspørsmålet er det nødvendig å forta en nærmere tolkning av begrepene ”etnisk”, ”minoriteter” og ”språklige minoriteter” som benyttes i artikkelen, og er også relevante begreper i avhandlingen.

²⁹ NOU 1984: 18 s. 264

2.4.3 Forståelse av uttrykket “etnisk”³⁰

NOU 1984: 18 har definert begrepet slik;

”mennesker som oppfatter seg selv som en enhet i kraft av sin felles opprinnelse, som er forenet ved en felles kultur, og som er opptatt av å bevare gruppen. Et sentralt poeng i etnisitetsbegrepet er gruppens egen subjektive opplevelse av gruppetilhørighet”

2.4.4 Minoriteter

I det internasjonale lovverket viser det seg at spørsmålet om definisjon har vært vanskelig og kontroversiell, og mange ulike kriterier har vært foreslått, med andre ord finnes det ingen juridisk definisjon av begrepet *minoritet* internasjonalt. Det er likevel noen beskrivelser som har opparbeidet seg anerkjennelse. En av de mest anerkjente beskrivelsene for begrepet minoritet, og som kan fungere som veiledende, ble utarbeidet av FNs spesialrapportør, Francesco Capotorti, som et verktøy for å jobbe med FNs SP art. 27.

En minoritet er ifølge Capotorti:

*[A] group numerically inferior to the rest of the population of a State, in a non-dominant position, whose members – being nationals of the State – possess ethnic, religious or linguistic characteristics differing from those of the rest of the population and show, if only implicitly, a sense of solidarity, directed towards preserving their culture, traditions, religion or language*³¹.

Capotortis definisjon legger vekt på at en minoritet er i numerisk mindretall. Det kan utelukke noen grupper som er undertrykt, og som sliter med de samme tingene som andre minoriteter selv om de er i flertall (som for eksempel de svarte i Sør-Afrika under Apartheid³²).

³⁰ NOU 1984: 18 s. 268

³¹ United Nations, Study on the Rights of Persons belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, UN Document E/CN.4/Sub.2/384/ (1977): paragraph 568.

³² Apartheid. (afrikaans ”atskillelse”), den politikk som de sørafrikanske myndigheter førte etter 1948 for å holde de ulike folkegruppene atskilt. Systemet ble brukt til å bevare det hvite mindretallets økonomiske, politiske og kulturelle herredømme.

I tillegg er det interessant å merke seg Menneskerettighetskomiteens krav om at man må se på staten som helhet når man definerer en minoritet i forhold til SP art. 27.

I *Ballantyne, Davidson and McIntyre vs Canada*³³ hevdet saksøkerne at de var offer for et brudd på SP art. 27 fordi de ikke fikk sette opp engelske reklameskilt i Quebec i Canada. I Quebec er det et flertall av fransktalende beboere. Komiteen avviste kravet på grunnlag av at denne minoriteten, det engelsktalende samfunn i Quebec, ikke utgjør en minoritet i staten Canada som helhet. Her var det likevel en del uenighet innad i komiteen, og fem av medlemmene la ved en dissens.³⁴ Når det gjelder hvor lenge en gruppe må være i landet før de kan regnes som en fullverdig minoritet, er dette ganske uklart.

I NOU 1984: 18 s. 268 blir uttrykket definert etter en naturlig, språklig forståelse på et kvantitativt forhold, og at vedkommende gruppe må utgjøre et mindretall. Den juridiske teori later til å stille opp en minimumsgrense, selv om det er en viss uenighet om det minste antallet gruppen kan ha for at man skal kunne tale om en minoritet i folkerettens forstand.

Dette kvantitative krav er et objektivt kriterium. Det reises gjerne spørsmål om man ikke også bør stille opp et subjektivt kriterium og legge vekt på individenes identitetsfølelse. I forarbeidene³⁵ til artikkel 27 oppstilles dette som en nødvendig tilleggsbetingelse. Det ville være galt å tvinge et minoritetsvern ned på grupper som primært ønsker assimilering. På den annen side er det grunn til å peke på de farer som ligger i et slikt kriterium. Nettopp i de stater hvor assimileringspolitikken har vært hardest, blir identitetsfølelsen utsatt for sterkest press.

Det er ingen tvil om at en identitetsfølelse eksisterer og er sterk hos kurdere. Dette fremgår blant annet tydelig gjennom at Kurderne, til tross for at de bare har hatt en stat eller statsdannelse i 11 måneder, har klart å bevare en felles opplevelse og en felles

³³ Communications Nos. 359/1989 and 385/1989, 18 October 1990, CCPR/C/40/D/359/1989 and 385/1989

³⁴ UN document: CCPR/C/47/D/359/1989 (1989): *Ballantyne, Davidson and McIntyre vs. Canada*, punkt nr. 11.2.

³⁵ Capotorti s. 33-34

identitet som kurdere, til tross for at de snakker tre dialekter hvor de gjensidig ikke forstår hverandre.

En tredje type betingelse må uten videre avvises³⁶, nemlig at minoritetsvernet skulle være avhengig av de nasjonale myndigheters offisielle godkjennelse av gruppens minoritetsstatus. Dette ville lede til en meningsløs sirkel.

Det er ikke noen tvil om at kurderne oppfyller de objektive og subjektive krav som kan stilles til begrepet minoriteter i art. 27.

2.4.5 Tilleggskravene.

Siden oppgaven er begrenset til vern om språklig minoriteter vil jeg undersøke uttrykkene “etnisk” og “språklige” som tilleggskrav.

Ordet etnisk er valgt på bakgrunn av en nokså intens diskusjon i forarbeidene.

Utgangspunktet kan søkes så langt tilbake som i 1950, da Generalforsamlingen anmodet ECOSOC om å utvirke, gjennom menneskerettighetskommisjonen, en studie av minoritetsproblemer slik at FN kunne bli i stand til å ta effektive skritt for å beskytte rasemessige, nasjonale, religiøse eller språklige minoriteter. Det skjedde imidlertid en holdningsendring allerede på et tidlig stadium av forarbeidene. Under diskusjonen av dette oppdraget i Underkommisjonen ble det vedtatt at begrepet rasemessig skulle erstattes av uttrykket etnisk i enhver offisiell FN-sammenheng³⁷.

Begrunnelsen var at uttrykket rasemessig var blitt et belastet ord, og det bygget ikke på et vitenskaplig holdbart grunnlag. Videre blir grensen mellom ”rasene” utvisket etter hvert som kontakten mellom gruppene blir større. Endelig refererer begrepet rasemessig seg bare til arvelige, biologiske kjennetegn, mens begrepet etnisk tar opp i seg flere relevante problemstillinger så som biologiske, kulturelle og historiske.

Begrepet etnisk ble derfor av underkommisjonen oppfattet som et mer generelt begrep.

³⁶ Capotorti s. 35

³⁷ NOU 1984: 18 s. 268

Hvorvidt kurderne utgjør en egen rase, et eget folk og om de er persere, tyrkere eller arabere, er ikke relevant for å fastlegge rekkevidden i art. 27. I forhold til denne bestemmelsen er det imidlertid klart at kurderne utgjør en etnisk minoritet.

2.4.6 Språklige minoriteter

Det ansees dokumentert at flertallet av individer i det kurdiske området i Iran bruker kurdiske dialekter som er nevnt under punkt 1.4, som sine egne språk, og er en språklig minoritet i relasjon til art. 27. Jeg har behandlet dette som faktum i innledningen om kurdiske språk.

2.4.7 Alternative, ikke kumulative vilkår

Bestemmelsen i Art. 27 inneholder tre alternative vilkår. Med andre ord, må vedkommende gruppe oppfylle et av de vilkårene som brukes i art. 27 for å bli kvalifisert som minoritetsgrupper som faller inn under artikkelens anvendelsesområder. I praksis vil det antagelig ofte være slik at behovet for vern ikke vil oppstå i andre tilfelle enn der hvor det foreligger³⁸.

Man kan imidlertid ikke utelukke at en gruppe eller individer innenfor en bestemt gruppe som formelt bare oppfyller ett av kriteriene, kan ha reelt behov for å påberope hele det sett av rettigheter som art. 27 gir. Dette er særlig sannsynlig om man forstår begrepet Kultur i vid betydning, slik at det omfatter flere sider av en minoritets levesett.

2.4.8 Hvilke rettigheter gir artikkel 27

Det frem går av bestemmelsen at ”Skal ... ikke berøves retten til”³⁹ ... Det problem som nå skal behandles, er hvilke rettigheter art. 27 gir til dem som oppfyller de nevnte vilkår, dvs. hvilke forpliktelser art. 27 pålegger den enkelte stat.

³⁸ NOU 1984: 18 s.269

³⁹ FNs menneskerettighetskomité har i sin generelle kommentar nr. 23 fra 1994 uttalt at selv om artikkel 27 er omtalt i passive vendinger, så anerkjenner den likevel eksistensen av en rett og krever at denne ikke må bli fornektet i praksis. Alle ratifiserende stater er derfor forpliktet til å sikre at denne rettighetens eksistens beskyttes. Positive beskyttelsestiltak er derfor nødvendig ikke bare mot statens egne organer; lovgivende, utøvende eller dømmende makt, men også vern mot private personer på vedkommende stats territorium. I rapporten sies det at SP art. 27

Den første kategorien med rettigheter som har innvirkning på språklig utbredelse er (på noen måter) de enkleste å identifisere. Hvis offentlige instanser forhindrer bruken av et hvilket som helst språk i private aktiviteter, kan dette potensielt - avhengig av hvilken type intervensjon - bryte en rekke rettigheter. Dette kan være rettigheter som retten til privat- og familieliv, samt at personen som hører til en språklig minoritet kan bruke sitt språk med andre medlemmer i sin gruppe uten å bli diskriminert.

Bestemmelser i de fleste internasjonale traktater håndterer minoritetsrettigheter eller retten språk i generelle forstand, og tar utgangspunktet i ordlyden i artikkel 27 av SP. Personer som tilhører minoriteter har rett til å bruke deres språk fritt, offentlig så vel som i enerom. Etter en natur språklig forståelse av forarbeidene og ordlyden i art. 27, er følgende rettigheter beskyttet av bestemmelsen;

- Frihet til å tale eller skrive, inkludert i sammenheng med privat virksomhet, private organisasjoner,
- Friheten til å bruke, i privat sammenheng, navn og lokale betegnelser,
- Frihet til å ha privat media,
- Frihet til å velge språk i private utdanning, og
- Frihet til å bruke i religiøse og kulturelle aktiviteter.

Den andre kategorien av språklige rettigheter er mer kontroversiell, nemlig i juridiske saker der en person som ikke kan forstå språket slik at han/hun for eksempel ikke er i stand til å bli bekjent med tiltalebeslutningen mot seg, og som lar begge parter bli hørt før dom, dvs. at her foreligger det brudd på kontradiktoriske prinsippet.

Prinsippet innebærer at tiltalte skal bli underrettet straks om tiltalen.⁴⁰ I vårt tilfelle må vedkommende få presentert materialene på et språk han/hun forstår.

For å avklare problemstillingen vil det være på sin plass å dele opp problemet i to.

krever positive tiltak fra statens side for å sikre minoritetenes identitet og de enkelte medlemmers mulighet til å nyte godt av og utvide deres kultur og språk, i fellesskap med andre medlemmer av gruppen.

⁴⁰ EMK art. 6 3. ledd

Den ene er skillett mellom passive og aktive diskriminering. Denne sontringen dreier seg om hvorvidt alle skal behandles likt i formell forstand eller om noen individer har krav på en ekstra beskyttelse.

Den andre sontringen er et spørsmål om ulike kategorier av menneskerettigheter. Man kan skille mellom to hovedgrupper av rettigheter, de sivile og politiske på den ene siden og de økonomiske, sosial og kulturelle rettigheter på den annen. Den første gruppen, som innebærer forbud mot at staten griper inn i borgernes tilværelse, gir altså en rett til å være i fred. Den andre gruppen innebærer at staten påtar seg forpliktelser til å sikre en minstestandard for individenes materielle forhold, og gir altså krav på aktiv omsorg, dvs. positive rettigheter.

2.4.9 Grupperettighet eller individuell rettighet

Spørsmålet er om SP art. 27 gir en grupperettighet eller en individuell rettighet?

Det er denne spørsmål stillingen en må ha present når en leser artikkel 27; hvor uttrykk i denne forbindelse er "persons belong to such minorities ... in community with the other members of their group". Artikkel 27 er omgitt av en rekke andre rettigheter og friheter som utvilsomt er individuelle. Det eneste klare unntak fra dette er selvbestemmelsesretten i artikkel 1.

Likevel er kanskje de alminnelige politiske holdninger til minoritetene etter den annen verdenskrig det mest tungveiende argument for å konkludere med at art. 27 etter reglkapernes hensikt klart var ment som en individuell rettighet⁴¹. Etter at dette er konstatert, må man imidlertid legge til at de rettigheter som individet er gitt etter denne regel, skal utøves sammen med gruppens medlemmer. Dermed kan det synes som om teksten selv, allerede i utgangspunktet, kommer i en form for indre motstrid.

For å løse denne tilsynelatende uoverensstemmelse, er det nødvendig først å foreta en sontring av mer teknisk juridisk karakter: Man må skille mellom hvem som er rettighetssubjekt, og hvem som kan påtale overtredelsen av et brudd. Det er etter dette

⁴¹ Forarbeidene til Verdenserklæringen av 1948

på det rene at det er som rettighetssubjekt, individet skal opptre ”sammen med gruppen”, mens individet alene er påtalesubjekt. Denne konklusjonen er styrket av menneskerettighetskomiteens uttalelse i klagesaken Lovelace mot Canada.⁴² Saken gjaldt en 32 år gammel kanadisk kvinne av indiansk opprinnelse. Hun var født og registrert av myndighetene som indiansk, men hadde senere mistet denne status i.h.t. kanadisk lov, som følge av at hun hadde forlatt stammens territorium. Etter at hennes ekteskap ble oppløst, ønsket kvinnen å vende tilbake til indianerterritoriumet.

Komiteen kom her nærmere inn på forståelsen av art. 27 om hvorvidt retten til opphold på territoriet etter sin art er vernet av bestemmelsen.

Det fremgår av avsnitt 15. at retten til å bo i et reservat ikke som sådan er beskyttet av konvensjonens art. 27. Indianerloven angår heller ikke direkte de rettigheter som uttrykkelig nevnes i artikkelen. Etter Komiteens mening har imidlertid Sandra Lovelaces adgang til sin egen kultur og språk ”sammen med andre medlemmer” av sin gruppe vært, og er fortsatt hindret, fordi det ikke finnes et slikt samfunn noe sted utenfor Tobique-reservatet.

Komiteen konkluderer at SP art. 27 har et geografisk anvendelsesområde som er snevrere enn statens jurisdiksjonsområde innen for hele statens territorium som konvensjonen om sivile og politiske rettigheter som gjelder innen.

Ordlyden i bestemmelsen, og komiteens tolkning i Lovelace-saken, tyder på at et individ ikke kan det.

Opgaven sikter til kurdere som bor i de kurdiske områder i Iran, ikke om en kurder som har flyttet fra et kurdisk kjerneområde til en ikke kurdiske dominerende områder. Derved reduseres også betenkelighetene ved å tolke art. 27 på en måte som gir individer (i en viss utstrekning) anledning til å velge sin egen kulturidentifikasjon.

⁴² Sandra Lovelace v. Canada, Communication No. R.6/24 (29 December 1977), U.N. Doc. Supp. No. 40 (A/36/40) at 166 (1981)

2.4.10 Derogasjon (Unntak)

Problemstillingen i det følgende er hvorvidt kan Iran påberope seg vilkårene for derogasjon som en generell sikkerhetsventil. Derogasjon eller fravikelsesklausulen, vil det si at statene som gjennomlever en nødstilstand, kan fravike mange av rettighetene i konvensjonen. Denne sikkerhetsventilen har nok åpnet for at mange stater har kunnet ta på seg de relativt vidtfavnende pliktene som følger av menneskerettighetskonvensjonene.

SP art. 4 formulerer derogasjon slik:

- 1. In time of public emergency which threatens the life of the nation and the existence of which is officially proclaimed, the States Parties to the present Covenant may take measures derogating from their obligations under the present Covenant to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with their other obligations under international law and do not involve discrimination solely on the ground of race, colour, sex, language, religion or social origin.*
- 2. No derogation from articles 6, 7, 8 (paragraphs 1 and 2), 11, 15, 16 and 18 may be made under this provision.*
- 3. Any State Party to the present Covenant availing itself of the right of derogation shall immediately inform the other States Parties to the present Covenant, through the intermediary of the Secretary-General of the United Nations, of the provisions from which it has derogated and of the reasons by which it was actuated. A further communication shall be made, through the same intermediary, on the date on which it terminates such derogation.*

Bestemmelsen tilsier at det ikke er tilstrekkelig at makthaverne føler seg aldri så truet, om ikke nasjonens liv samtidig står på spill. Formuleringen nasjonens liv tilsier at det først er når de grunnleggende samfunnsstrukturene trues, at derogasjon kan skje. Det er heller ikke tilstrekkelig at kun en del av staten er under press, faren må true hele nasjonen. Og trusselen må være faktisk gjeldene eller i det minste realistisk truende.

Når man ser derogasjonsklausulen i sammenheng med de andre unntakshjemlene i konvensjonene, kan man slutte seg til at situasjonen må være alvorlig før vilkårene for derogasjon foreligger. Eksempler på slik nødtilstand kan for eksempel være krig eller omfattende terrorisme, men den konkrete trusselen må ses i forhold til hvor “livskraftig” den aktuelle nasjonen er. SP krever videre at nødtilstanden skal være kunngjort.

Et annet vilkår er at derogasjonen ikke går lenger enn det som er strengt nødvendig på grunn av forholdene⁴³. Det innebærer at derogasjonen må undergis en temmelig konkret vurdering, og at den må opphøre når nødtilstanden opphører.

Myndighetenes argumentasjon er at minoritetenes aktivisme fører til en aktiv separatisme og en trussel mot staten enhet, og de må nedkjempes. Et slikt argument fra myndighetene kan ikke rettferdiggjøre iransk behandling av språklige minoriteter i Iran.

Det foreligger ikke noen nødtilstand eller fare for nasjonens sikkerhet i Iran som kan true iranske befolkningen. Derfor kan ikke det iranske regimet påberope seg unntaksklausulen i konvensjonen. Jeg vil behandle nærmere forholdene i landet under kapittel 4. i avhandlingen⁴⁴.

2.4.11 Sondringen mellom SP art. 27 og SP art. 26

Konvensjonen skiller også rettigheter beskyttet av artikkel 27 fra de garantier under artiklene 2.1 og 26 gir. Retten under artikkel 2.1, til å nyte rettigheter etter konvensjonen uten diskriminering gjelder for alle individer innenfor det partenes territorium eller jurisdiksjon hvorvidt de personer tilhører en minoritet.

I tillegg er det en tydelig rett fastsatt etter artikkel 26 om likhet for loven, lik beskyttelse, og ikke-diskriminering i forhold til rettigheter og plikter pålagt av staten.

⁴³ Se EMD Lawless v Ireland 1961

⁴⁴ Se punkt 4 nedenfor.

Den omfatter utøvelsen av alle rettigheter, enten beskyttet i henhold til konvensjonen eller ikke.

Begrepene i artikkel 27 indikerer at personer som tilhører en gruppe og som deler en felles kultur, en religion og / eller et språk får beskyttelse.

Retten til personer som tilhører en språklig minoritet til å bruke sitt språk seg imellom, i privat eller offentlig, er forskjellig fra andre språkrettigheter beskyttet under konvensjonen. Særlig bør det skilles fra den generelle retten til ytringsfrihet beskyttet under artikkel 19 andre ledd. *”Denne rett omfatter frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og tanker av alle slag, uten hensyn til landegrenser, enten i muntlig, skriftlig eller trykt form,...”*.

Sistnevnte rett er tilgjengelig for alle personer, uavhengig av om de tilhører minoriteter eller ikke. Videre bør retten beskyttet etter artikkel 27 skilles fra den spesielle rett som artikkel 14.3 (f) gir til *”Å få gratis bistand av tolk, dersom han ikke forstår eller taler det språk som brukes i retten”*.

Selv om rettigheter beskyttet av artikkel 27 er individuelle rettigheter, avhenger de i sin tur av minoritetens evne til å opprettholde sin kultur, språk eller religion. Følgelig kan positive tiltak fra staten også være nødvendig for å opprettholde og eventuelt beskytte identiteten til en minoritet. Retten til å gi medlemmene anledning til å utvikle deres kultur og språk og til å praktisere sin religion i fellesskap med de andre medlemmene av gruppen vil styrke gruppens identitet og samfunnets mangfold.

I denne sammenhengen vil det bli observert at slike positive tiltak må respektere bestemmelsene i artiklene 2.1 og 26 i konvensjonen, både når det gjelder behandling mellom ulike minoriteter og behandling mellom de personer som tilhører dem og den resterende delen av befolkningen.

Det må bemerkes at ingen av de rettighetene beskyttet etter artikkel 27 i konvensjonen kan være legitimt utøvd på en måte eller i et omfang uforenlig med de andre bestemmelsene i konvensjonen.

I forhold til kurderne som minoritet i Iran er det utvilsomt at kurderne oppfyller de materielle vilkårene i bestemmelsen art. 27 som minoriteter i landet. Mange av de spørsmålene som fortsatt er ukjent for den persisktalende statseliten er avklarte gjennom praksis i FNs menneskerettighetskomité, som overvåker konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Artikkel 27 beskytter ikke bare mot statlige inngrep som begrenser gruppens utøvelse av sin kultur, men statene har også en viss plikt til å sikre at minoritetene får aktiv støtte.

2.5 Reservasjoner (forbehold)

En av grunnene til at det er mulig å oppnå enstemmighet i FNs generalforsamling om vedtakelse av konvensjoner, er utvilsomt adgangen til å ta reservasjoner ved ratifikasjon, jf. Wienkonvensjonen art. 19, som lyder slik;

”A State may, when signing, ratifying, accepting, approving or acceding to a treaty, formulate a reservation unless:

(a) the reservation is prohibited by the treaty;

(b) the treaty provides that only specified reservations, which do not include the reservation in question, may be made; or

(c) in cases not failing under subparagraphs (a) and (b), the reservation is incompatible with the object and purpose of the treaty.”

Altså reservasjoner som er uforenlig med konvensjonens formål og hensikt, tillates imidlertid ikke.

Frankrike har en erklæring med hensyn til art. 27 *”In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities exist, persons belonging to such minorities”* som sier at artikkelen ikke kan anvendes om Frankrike. I henhold til den Franske grunnloven finnes det ingen minoriteter i Frankrike ⁴⁵.

Videre tilsier bestemmelsen at *« shall not be denied the right, in community with the other members of their group...»* enkelte stater har tolket dette som at de ikke har plikt til å fremme minoritetenes rettigheter, men i stedet er plikten negativ. Men - General

⁴⁵ TK, HRC, 1987 hvor det ble holdt at Frankrikes Erklæringen skal behandles som en reservasjon, derfor, er Frankrike ikke bundet av art. 27.

Comment 23 (50) pålegger positive forpliktelser på statene. Rettspraksis påpeker også det faktum at artikkel. 27 pålegger stater positive forpliktelser.

Siden Iran har ratifisert både SP og BK uten forbehold, burde det ikke være vanskelig å anta, hvordan den islamske republikken Iran bør gjennomføre forpliktelsene i henhold til konvensjonene. En stat som har ratifisert SP og BK, er folkerettslig forpliktet til å sørge for at minoriteter og barn som tilhører gruppen er sikret de rettigheter som er fastslått i konvensjonen. Men forskningen⁴⁶ tyder på at Iran ikke viser noen vilje til å realisere sine internasjonale forpliktelser, tvert imot har myndighetenes bruk av tvangsmidler overfor aktivistene økt betraktelig⁴⁷.

2.6 Barnekonvensjon⁴⁸ (BK)

Barnekonvensjonen omfatter alle barn som oppholder seg i stater som har forpliktet seg i konvensjonen. Konvensjonen bygger på prinsippet om barnets beste og er utledet av tanken om at barn er mer sårbare enn voksne, og at de derfor trenger særskilt vern og omsorg. I tillegg fastlås det at barn har selvstendige rettigheter innenfor folkeretten, og at et barneperspektiv skal gjennomsyre alle beslutninger som fattes og som har betydning for barn.

BK tar sikte på barns særlige stilling og behov. Den er rettslig bindende for de stater som ratifiserer den. Iran ratifiserte konvensjonen i 13. juli 1994, uten noen erklæringer (reservasjoner) ved ratifikasjonen. Konvensjonen er ratifisert av alle verdens stater, utenom Somalia og USA⁴⁹. En av grunnene til at man kunne oppnå enstemmighet i FNs generalforsamling om vedtakelse av konvensjonen, er muligheten til å reservere seg. Flere land har benyttet seg av denne muligheten. Iran har ingen reservasjoner i forhold til Barnekonvensjonen.

⁴⁶ Irans tredje periodiske rapport, Amnesty International og The Kurdish Human Rights Project

⁴⁷ Se punkt 4.1.2 nedenfor.

⁴⁸ FN-Konvensjon om Barnets rettigheter av 1989. Convention on the Rights of the Child. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989. Entry into force 2 September 1990, in accordance with article 49

⁴⁹ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx>

BK definerer som barn ”ethvert menneske under 18 år”, jf art. 1, og som har rett til spesiell omsorg og beskyttelse. Konvensjonen om barnets rettigheter er det mest omfattende instrumentet i å erkjenne sivile, kulturelle, økonomiske, politiske og sosiale rettigheter som beror barnet.

2.6.1 Viktige prinsipper

Konvensjonen har fire artikler som er utformet som generelle prinsipper for hele konvensjonen, nemlig artikkel 2 om ikke-diskriminering, artikkel 3 nr 1 om barnets beste, ”*In all actions concerning children, whether undertaken by their parents, guardians, social or state institutions, and in particular by courts of law and administrative authorities, the best interests of the child shall be the paramount consideration*”⁵⁰, artikkel 6 om barnets rett til liv og utvikling, og artikkel 12 om barnets rett til å bli hørt. Disse prinsippene vil få betydning ved tolkningen av de fleste andre artiklene i konvensjonen. Barnets beste-prinsippet er et tolkningsprinsipp av sentral betydning for hele konvensjonen, og har også blitt lagt til grunn av Europarådets menneskerettighetsdomstol (EMD) i flere avgjørelser.

2.6.2 BK artikkel 30

”*In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities or persons of indigenous origin exist, a child belonging to such a minority or who is indigenous shall not be denied the right, in community with other members of his or her group, to enjoy his or her own culture, to profess and practise his or her own religion, or to use his or her own language.*”

Bestemmelsen er klar på at barn av minoriteter ikke skal ”nektes retten til å bruke sitt eget språk,” noe som står i sterk kontrast til språkpolitikken fra 1800-tallet til i dag i Iran. Språkrettigheten må spesielt ses i sammenheng med artikkel 17 c, artikkel 20 nummer 3, artikkel 29 nummer 1 og artikkel 42 nummer 2 b. UNICEF skriver i en

⁵⁰ 1980 Working Group E/CN.4/1349, s.2-3.

rapport at tiltak for å sikre barn morsmålsopplæring i skolen er en norm i de aller fleste godt utviklede land⁵¹.

Kurdiske barn blir undertrykt både ved at barn i Iran ikke har eller får egne rettigheter i tillegg til at de som etnisk gruppe undertrykkes. Tusenvis av barn flytter fra sine hjembyer til metropoler eller arbeider som smuglere i grensetraktene for å tjene til levebrød for familien.

Dette fremkommer og beskrives godt gjennom en sann historie som er filmatisert og filmen heter:

*En tid for fulle hester.*⁵² Denne handler om kurdiske barn som smugler varer på grensen mellom Iran og Irak. En uveisom fjellandskap hvor smuglerrutene er trafikkerte, landminene er mange og freden og velferdsstaten en drøm. Filmen handler om en foreldreløs søskenflokk, solidariteten dem i mellom og deres kamp for tilværelsen. Madi er eldstemann, voksen, men ikke større enn en toåring, sterkt handikappet. Han trenger de andres omsorg, medisiner og ikke minst en kostbar operasjon. Forsørgeren er 12-åringen Ajub. Han har også den risikable jobben langs smuglerruten.

Et norsk øre vil trolig ikke høre at Amin snakker persisk når hun på en enkel og direkte måte presenterer rammen for fortellingen, mens dialogen i filmen for øvrig er kurdisk. Slik gjenspeiler filmen kurdernes situasjon som minoritet i hhv. Iran, Irak, Tyrkia og Syria, og deres kulturelle fellesskap på tvers av de minelagte, bevoktede landegrensene.

2.6.3 Konklusjon:

Art. 27 må antakelig antas å pålegge statene en plikt til å yte visse økonomiske bidrag for at minoritetsgruppene faktisk kan dyrke sitt språk, sin kultur osv. Det er lett å innse at nasjonale etniske og andre minoriteter kan spille en viktig rolle for å fremme internasjonalt samarbeid og forståelse og bekrefter at det er av særlig viktighet å sikre nasjonal beskyttelse av minoriteter i samsvar med FNs konvensjon om sivile og

⁵¹ UNICEF (2007), s. 464.

⁵² Regissert av Bahman Ghobadi, født i 1969 i Bané i iransk Kurdistan. Handlingen i *En tid for fulle hester* er en sann historie

politiske rettigheter, spesielt dens art. 27 for at de skal bli i stand til å utføre denne oppgaven⁵³.

Konferansen i Wien⁵⁴ understreker at når man gir minoritetsgrupper anledning til å delta fullt ut i det politiske, økonomiske og sosiale liv i landet, kan dette bidra til å fremme forståelse, samarbeid og harmoniske forbindelser mellom forskjellige grupper i land.

Artikkel 27 er relatert til at rettigheter om beskyttelse blir pålagt særskilte forpliktelser på partene. Vernet av disse rettighetene er rettet mot å sikre overlevelse og videreutvikling av kulturell, religiøs og sosial identitet, og dermed øke mangfoldet i samfunnet som helhet. Partene har derfor en forpliktelse til å sikre at utøvelsen av disse rettighetene er fullstendig beskyttet, og de bør angi i sine rapporter de tiltak de har vedtatt for dette formål.

Kurderne er utvilsomt en minoritetsgruppe som går inn under betegnelse i art. 27. i Iran. De har derfor krav på støtte av den iranske stat for rettighetene som er nevnt i konvensjonens art. 27.

⁵³ Norges respekt for samenes rettigheter (Sameloven av 1987)

⁵⁴ Vedtatt i Wien den 9. oktober 1993

3 Hvorfor forplikter stater seg og hva er årsakene til brudd?

3.1 Generelt

Selv om regler og normer for menneskerettighetskonvensjoner er sammenfallende med statens preferanser, er det ikke opplagt at stater vil finne internasjonale reguleringer mer attraktive enn reguleringer på lokalt nivå⁵⁵.

Spørsmålet blir da: Hvorfor skulle stater velge å begrense sin autonomi ved å ratifisere konvensjoner om menneskerettigheter?

Stater kan faktisk ha flere grunner til å ta på seg slike forpliktelser. Forventet fordeler kan være politiske endringer, reformer, kompensasjon for innenlandske "deconstitutionalization", unngåelse av internasjonal 'shaming' og humanitær intervensjon, normative forpliktelser til "rettferdighet", "legitimitet"⁵⁶ eller andre ideer som utgjør eller endre de nasjonale interesser.⁵⁷

Nok en forklaring kan være Policy diffusjon, definert som en prosess der en stats gjennomførte adopsjon av en spesiell politikk eller praksis av en eller noen ideer fra det internasjonale samfunnet, øker sannsynligheten for at andre vil velge å vedta liknende politikk eller praksis. Dette er en form for tilpasning og da trenger statene en tilpassnings- og læringsprosess⁵⁸. Endelig, stater kan være "tilpasset" og ha "lært" at respekt for grunnleggende rettigheter er en forutsetning for at de skal være medlemmer i bredere regionale eller i det internasjonale samfunn.⁵⁹

⁵⁵ Downs, Rocke, Barsoom

⁵⁶ Teori om why states should ratify human rights Convention, av Andreas Føllesdal og Geir Ulfstein, Hathaway; Hafner-Burton 2005; Landman 2005; Simmons.

⁵⁷ Moravcsik, Chayes and Chayes, Forsythe, Risse, Ropp and Sikkink 1999, Checkel 2007, Simmons 2006, Donnelly 2006, Franck 1990, Finnemore and Sikkink, Checkel 2001

⁵⁸ Elkins og Simmons 2005; Checkel 2007).

⁵⁹ Risse, Ropp og Sikkink 1999 Checkel 2007.

En annen grunn er at viljen til å påta seg visse forpliktelser ofte vil være betinget av hva andre gjør. Hvor stillinger er knyttet sammen gjennom bruk av situasjoner, prosesser av politisk diffusjon eller en eller flere multilaterale traktat/forhandling og ratifikasjon vil trolig bli preget av terskler og kritiske punkter⁶⁰.

3.2 Hvordan kan man forstå mønsteret?

Det er to teoretiske tilnærminger som kan hjelpe oss å forstå mønsteret. Den første teorien omhandler samarbeid, definerte som bevisst koordinering av atferd. Studiet av internasjonale regimer synes særlig relevant i denne sammenheng. Men menneskerettighetene på området synes å variere i viktige punkter fra godt undersøkt problem områder som nedrustning og beskyttelse av miljøet.⁶¹

Menneskerettighetskonvensjoners formål er å verne grunnleggende menneskerettigheter og rettssikkerhetsstandarder, men kan avvikes fra internasjonale forvaltning av mer teknisk karakter.

Videre har menneskerettighetsspørsmål tradisjonelt vært betraktet som anliggende, (innenlandsk) anliggende saker som utgjør noen koordineringsdilemmaer på internasjonalt nivå.⁶²

Forskningsarbeidet⁶³ i dette feltet viser at Iran ikke forholder seg til internasjonale forpliktelser, og har heller ikke samarbeidsvilje i dette feltet med det internasjonale samfunnet for å forbedre situasjonen i landet. Spørsmålet blir da hvorfor må statene forplikte seg?

⁶⁰ Zachary OG Simmons 2005, Schelling 1978.

⁶¹ (Ulfstein 2007).

⁶² Goodman og Jinks 2004; Krasner 1993; Young 1993, 1999.

⁶³ UPR, Amnesty International og Human Rights Project in Iran

3.2.1 Må statene forplikte seg til menneskerettigheter?

Da FN vedtok Menneskerettighetserklæringen i 1948⁶⁴, skulle denne være et utgangspunkt for en felles internasjonal konvensjon om menneskerettighetene, hvor alle rettighetene skulle være like viktige. Slik ble det imidlertid ikke og man endte opp med to konvensjoner istedenfor én, konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK)⁶⁵ og konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP).

Rettighetene i SP-konvensjonen bærer preg av det politiske skillet mellom de vestlige landene og kommunismen etter den andre verdenskrig. De vestlige landene mente at individets sivile og politiske rettigheter var de viktigste av menneskerettighetene, og ønsket derfor en egen konvensjon med vekt på disse rettighetene. De mente at SP-konvensjonen skulle veie tyngre enn konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), som inneholdt de rettighetene kommunistene mente var viktigst.

Ettersom det er de vestlige landene som har vært mest aktive i menneskerettighetsarbeidet har SP blitt ansett som den viktigste av de to konvensjonene. ØSK-konvensjonen har ofte kommet i bakgrunnen når FN setter menneskerettigheter på den internasjonale dagsorden. Flere mener dessuten at SP-konvensjonen gir bedre resultater på lang sikt, og er enklere å sette ut i praksis. Dette har spesielt blitt tydelig i arbeidet til to av verdens største menneskerettighetsorganisasjoner – Amnesty International og Human Rights Watch. Organisasjonene har fokusert mest på enkeltmenneskers frihet og politiske fanger, samt andre brudd på de sivile og politiske rettighetene.

⁶⁴ On December 10, 1948 the General Assembly of the United Nations adopted and proclaimed the Universal Declaration of Human Rights the full text of which appears in the following pages. Following this historic act the Assembly called upon all Member countries to publicize the text of the Declaration and "to cause it to be disseminated, displayed, read and expounded principally in schools and other educational institutions, without distinction based on the political status of countries or territories.

⁶⁵ Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966, entry into force 3 January 1976, in accordance with article 27

Menneskerettighetene er blitt utarbeidet av verdens stater, hovedsaklig innenfor rammen av FN-systemet, og formulert i internasjonale overenskomster (avtaler). Det er opp til hvert enkelt land å forplikte seg til at disse rettighetene oppfylles og vernes. Det finnes en rekke typer avtaler som omhandler menneskerettigheter, f.eks. pakter, konvensjoner, erklæringer og grunnleggende prinsipper. Men det er bare pakter og konvensjoner som er rettslig bindende for de statene som har ratifisert dem. F.eks. er dette en grunn til at de to konvensjonene av 1966 om sivile og politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter ble utarbeidet i tillegg til Verdenserklæringen om menneskerettigheter.

For selv om Verdenserklæringen regnes som det grunnleggende dokumentet om menneskerettigheter, så er den ikke rettslig bindende for stater.

For at en pakt eller konvensjon skal bli rettslig bindende for en stat må staten ratifisere den. Det betyr at staten forplikter seg til å overholde bestemmelsene i konvensjonen. Det kan enten skje ved at konvensjonen blir innlemmet i statens lover, eller ved at man sørger for at landets lover ikke er i strid med konvensjonen. F.eks. ratifiserte Norge Barnekonvensjonen i 1991, men bestemmelsene i den ble ikke innarbeidet i norsk lov før 10. juni 2003. Men dette betyr ikke at Barnekonvensjonen ikke var bindende for Norge før 2003.

Når et land har tiltrådt en internasjonal konvensjon gjennom å ratifisere den betyr det altså at myndighetene har forpliktet seg til å gjennomføre bestemmelsene i den.

I tillegg må det foreligge et visst antall ratifikasjoner for at en konvensjon skal tre i kraft. F.eks. trådte de to konvensjonene av 1966 i kraft, dvs. at de ble rettslig bindende, først i 1976 da de nødvendige 35 landene hadde ratifisert. I dag er disse konvensjonene ratifisert av nesten 160 land (av totalt 192 medlemsland i FN)⁶⁶.

Siden oppgavens hovedtema er om FNs SP, vil jeg gjerne definere uttrykket konvensjon og gjennomføringen av konvensjonen, samt årsakene til brudd av konvensjoner.

⁶⁶ <http://www.fn.no/FN-informasjon/FNs-medlemsland>

3.2.2 Konvensjon⁶⁷

En internasjonal konvensjon er en avtale mellom stater som hvert land selv forplikter seg til å respektere gjennom å ratifisere, dvs. skrive under på avtalen. Konvensjoner kan også gå under navnene traktat eller pakt. En konvensjon er forskjellig fra en erklæring eller en deklarasjon i den forstand at en erklæring ikke innebærer at statene selv velger å forplikte seg til bestemmelsene. En konvensjon er folkerettslig bindende bare for de stater som har akseptert og undertegnet den⁶⁸. Den faglige termen for slik aksept og undertegnelse er ratifikasjon. Når en stat har ratifisert en bestemt konvensjon, betyr det at vedkommende stat har bundet seg folkerettslig til å gjennomføre konvensjonens bestemmelser på sitt eget territorium.

Stater som har ratifisert en konvensjon betegnes som konvensjonsparter. Som regel må en ratifisering godkjennes av parlamentet i landet. Et land kan også ratifisere en konvensjon med forbehold mot enkeltbestemmelser i konvensjonen. Det vil si at de reserverer seg fra å være forpliktet til å følge enkelte bestemmelser. Stater kan likevel ikke reservere seg fra bestemmelser som er av avgjørende betydning for konvensjonens grunnleggende målsetting, eller formulere en reservasjon som er i strid med konvensjonens eventuelle egne bestemmelser om reservasjoner⁶⁹.

Spredning av globale og regionale menneskerettighetskonvensjoner i siste tiår reiser spennende og viktige spørsmål om deres betydning og legitimitet. Konvensjonene begrenser staters lovgivende, utøvende og dømmende krefter, tidligere sett på som suverene rettigheter. Konvensjonene etablerer også tilsynsorganer, og er levende instrumenter i at disse organene endrer tolkningen av konvensjoner over tid i respons til sosiale endringer.

⁶⁷ <http://www.fn.no/konvensjoner>, (For å forstå effekten av konvensjonene, må vi vurdere rettslige og politiske effekter, og årsakene til disse effektene og av eventuelle uoverensstemmelser.)

⁶⁸ Dette følger av prinsippet om statssuverenitet som er nedfelt i FN-pakten art. 2 (1) "the sovereign equality of all its Members"

⁶⁹ Wien-konvensjonen om traktatretten av 1969, artikkelene 19. Denne konvensjonens grunnleggende bestemmelser om reservasjoner har en betydelig vekt i folkeretten og kan derfor regnes som bindende på basis av internasjonal sedvanerett.

3.3 Gjennomføring av forpliktelsen (konvensjon)

En internasjonal konvensjon om menneskerettigheter gjelder forholdet mellom stat og individ, og det er bare statene som direkte pålegges plikter i forhold til individene.

Konvensjonen pålegger imidlertid statene å treffe alle lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak for å gjennomføre de rettighetene som følger av konvensjonen.

Ved å gjøre konvensjonene til en del av den nasjonale retten slik mange europeiske land, inkludert Norge har gjort det, kan statene sikre at alle myndigheter, enkeltpersoner og organisasjoner blir direkte forpliktet av konvensjonenes bestemmelser. Men slike prosesser for å informere borgerne om deres rettigheter finnes ikke i den islamske republikken Iran.

3.3.1 Årsaker til brudd

FN-konvensjonene er juridiske bindende instrumenter for å sikre individet grunnlovsværn⁷⁰, men et flertall av stater i verden bryter menneskerettighetene. Det kan være flere grunner til at menneskerettighetene blir brutt og gjør arbeidet for menneskerettighetene vanskelig. Jeg vil bare nevne noen av dem.

3.3.2 Historiske, kulturelle eller religiøse særtrekk

Når menneskerettighetsbrudd i et land blir påvist, er motargumentene eller forklaringene gjerne at det som blir kalt overgrep, har med historiske, kulturelle eller religiøse særtrekk å gjøre. Dette gjelder land som Iran⁷¹, Kina og Indonesia. Selve ideen om universelle rettigheter og om at menneskerettighetene er allmenngyldige, blir på denne angrepet. Slike land kan da argumentere for retten til forskjellige metoder for å straffe tiltalte.

⁷⁰ Se punkt 3.2.2 oppover.

⁷¹ UPR rapporten fra 2010 om islamsk republikken Iran.

3.3.3 Strukturell makt (Iran)

*Strukturell makt*⁷² innebærer at når mektige grupper i samfunnet samhandler over tid, dannes det mønstre eller strukturer som de selv har fordeler av.

Regimet i Iran kontrollerer alle former for sosial organisering inkludert menneskerettighetsorganisasjoner, fagforeninger, arbeiderorganisasjoner og etniske grupper i Iran samt rene korporatisme, dvs. at de fleste arenaer for organisering overvåkes nøye. Styresmakten har ofte kontroll og et stort angivernetverk.

Politiske partier som kjemper med fredlige midler for demokratiseringen av landet er forbudt og der partier tillates legger regimet ofte store hindringer i veien.⁷³ Iran har ratifisert UNCAC, og dermed forpliktet seg til å implementere en rekke anti-korrupsjonstiltak innen offentlige institusjoner, lovgivningen og statens utøvelse av sine oppgaver. Til tross for dette forekommer den omfattende korrupsjon i Iran, og privilegerte familier og organisasjoner har stor innflytelse på næringslivet i landet.

Eksempelvis rangeres landet i 2008 som nummer 141 av 180 land i den årlige⁷⁴. Statlig inngripen i økonomien er omfattende som et resultat av statlig eierskap i olje- og gassindustrien, nasjonalisering av private selskaper under revolusjonen, og rester av planøkonomien fra 1980-tallet. Økonomien er generelt uoversiktlig da hel- og halvstatlige såkalte veldedige stiftelser (Bonyad)⁷⁵ har store eierandeler i næringslivet. Disse stiftelsene er i økende grad kontrollert av Revolusjongarden, og er fritatt for skatteplikt. Denne organiseringen fører til sammenblanding av økonomiske og politiske interesser, og vennetjenester og bestiktelser forekommer på alle nivå i økonomien. Et omfattende byråkrati med lave lønninger forsterker denne situasjonen.

⁷² <http://politikkogmakt.cappelendamm.no>, Thomas Mathiesen Retten I samfunnet som innspill

⁷³ Mir-Hossein Mousavi leder of Green Movement in Iran, And Mehdi Karroubi is an influential Iranian reformist politician, democracy activist, mojtahed, and chairman of the National Trust Party. Begge er i husarrest i Tehran.

⁷⁴ Transparency Internationals Corruption Perception Index for 2008
http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2008/cpi2008/cpi_2008_table

⁷⁵ Iran Para-statlige organisasjoner

3.3.4 Maktkamp i mottakerlandet

Et argument som kan brukes av totalitære regimer, er at alle land ikke har historiske og kulturelle forutsetninger for å opprette en rettsstat og et demokrati. Derfor må de vente til de har nådd det utviklingsnivået som er nødvendig. Dette argumentet kan brukes for å fraskrive seg ansvaret for vilkårlige drap, forsvinninger, tortur og andre krenkelser av menneskeverdet. Makthaverne kan bruke slike overgrep som bevis på at utviklingsnivået i landet ikke har kommet høyt nok til at menneskerettighetene kan gjennomføres, vel vitende om at de på den måten sikrer sine egne maktposisjoner.

3.3.5 Nasjonalt rettsvesen

Når en stat har sluttet seg til en konvensjon, er den forpliktet til å overholde bestemmelsene i den, jfr. SP art. 2.

Stater har forskjellige rettsystemer⁷⁶, derfor vil de også innarbeide internasjonal menneskerettighetslovgivning i nasjonal rett på forskjellige måter. I noen stater gis internasjonale regler automatisk stilling som intern rett, et såkalt monistisk system. I såkalte dualistiske system, derimot, må det egne vedtak til, gjennom lov eller forskrift, for at skal bli direkte gjeldende i intern rett.

Kravet til implementering kan også variere. F.eks. er de sivile og politiske rettigheter, som retten til liv, rettsikkerhet og ytringsfrihet osv. bindende for stater straks de har sluttet seg til det. Når det gjelder de sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter derimot, er det rom for en mer progressiv implementering over tid, avhengig av statens

⁷⁶ Monisme og dualisme. Prinsippene for hvilken virkning eller gjennomslagskraft folkeretten har i en stats interne rett, varierer fra stat til stat. Etter det dualistiske system kreves det en særskilt gjennomføringsakt for at en ratifisert traktat kan anvendes direkte i intern rett. Etter det monistiske system anses en ratifisert traktat som en integrert del av den interne retten. Dette betyr at borgerne i et monistisk system kan gjøre gjeldende rettigheter eller plikter direkte på grunnlag av den ratifiserte traktaten, så langt denne inneholder regler som må anses som selvkraftige («self-executing»).

ressurser., jf. ØSK art. 13 annet ledd litra a det f.eks. står at "*grunnskoleutdanning skal være tvungen, tilgjengelig og kostnadsfritt for alle*", men det forventes at staten skal jobbe mot dette målet, ikke at det må skje med det samme.

Statens generelle bestemmelser om f.eks. helsetjenester, utdanning, varetekt osv. vil ha innvirkning på hvordan menneskerettighetene vernes og etterleves i et land. Det er statsforvaltningens vedtak som har størst direkte betydning for individer, og dersom forvaltningen bryter menneskerettighetene finnes det klageordninger i de fleste land. Dersom dette ikke fører fram, kan individer gå til mer uavhengige kontrollorganer, som domstoler og ombud.

Domstolene er den viktigste instansen for å kontrollere at myndighetene etterlever sine forpliktelser. I de fleste stater er den dømmende makten (altså domstolene) uavhengig av den lovgivende og utøvende makten. Det er svært viktig for rettssikkerheten at domstolene er uavhengige og upartiske. Men ofte kan det være for vanskelig og ressurskrevende å ta saker opp i domstolene. Et alternativ kan være å kontakte et ombud. Ombudene er ofte organisert som uavhengige organer som har ansvar for spesifikke områder. I Norge har vi bl.a barneombud, likestillingsombud og sivilombudsmann, for å nevne noen. Ombudene har ikke rettslig bindende myndighet, men deres uttalelser har allikevel betydning på grunn av deres spesialkunnskap og uavhengighet. Slike alternativer finnes ikke i Iran.

3.4 Stormaktenes sikkerhetspolitiske interesser

Blant annet stater i sør hevder med sterk kraft prinsippene om statlig suverenitet og ikke-innblanding. Slike land er derfor lite villige til å underkaste seg internasjonalt tilsyn.

De siste årene har FN-styrker gått til «humanitær intervensjon»⁷⁷ for blant annet å forebygge massive og systematiske overgrep. Det gjelder Irak, Somalia, Bosnia-Hercegovina, Rwanda og Libya. Disse konfliktene har demonstrert kløften mellom de

⁷⁷ Store norske leksikon; **Humanitær intervensjon**, inngripen med makt, eller ved trusler om bruk av makt overfor en stat, hvor det erklærte formålet er å beskytte sivilbefolkningen.

alliansefrie statene⁷⁸ og de andre statene. Muslimske land som Iran hevder ofte at FN er styrt av USA og NATO, og at det egentlig er sine egne militære og økonomiske interesser de er der for å beskytte. Engasjementet til det internasjonale samfunnet er derfor et skalkeskjul for og tjener de sikkerhetspolitiske interessene til stormaktene. Uansett vil politisk forståelse og erfaring være normgivende for de forskjellige synspunktene.

Veien fra autoritære og totalitære regimer til demokrati er utrygg og komplisert. I østeuropeiske land har denne overgangen gått forholdsvis greit, særlig i land som har vært kjent med demokratiske tradisjoner, for eksempel det tidligere Øst-Tyskland, Polen, Ungarn, Tsjekkia, Slovakia, Slovenia og de baltiske statene. Også i tidligere krigsherjede land som Namibia, Mosambik og Kambodsja har en demokratisk utvikling kommet raskere i gang. Men i land som det tidligere Jugoslavia, Sri Lanka, Rwanda og Burundi har det i stedet for demokratisk utvikling blitt konflikter av etnisk, nasjonalistisk eller kulturell karakter. Demokratiseringen har gjort at gamle konflikter mellom majoriteter og minoriteter har blusset opp igjen, og ført til voldsomme væpnede konflikter, store tap av menneskeliv, lemlesting av hundretusener og millioner av mennesker på flukt. Her er kampen for én menneskerettighet, retten til selvbestemmelse, på kollisjonskurs med beskyttelsen av andre menneskerettigheter. I Iran, Tyrkia, og Tsjetsjenia har internasjonale organer som FN, OSSE og EU hatt liten mulighet til å spille en aktiv rolle i realiseringen av menneskerettighetene.

3.4.1 Tiltak for å fremme menneskerettighetene

Menneskerettighetene er ikke lenge et nasjonalt, men et internasjonalt anliggende. Eksempel FNs sikkerhetsråd stemte i fordel av å innføre en flyfri sone i Libya⁷⁹. Men mange stater har fortsatt kraftig motsatt seg innblanding i deres menneskerettighetssituasjon. Motstanden kan skyldes kulturelle og historiske forhold, måten innblanding har skjedd på, strid om rettighetenes innhold eller uenighet om statssuverenitetens rekkevidde. Denne motstanden har tidvis gjort det vanskelig for

⁷⁸ En internasjonal organisasjon av 118 stater som anser seg nøytrale overfor de store maktblokkene. Organisasjonen fokuserer bl.a. på kampen for nasjonal uavhengighet, utryddelse av fattigdom, og økonomisk utvikling.

⁷⁹ FN-resolusjonen om en flyforbudssone over Libya 18.03.11 Beskytte sivile Avgjørelsen gir verdenssamfunnet anledning til å bruke «alle nødvendige midler» for og «beskytte sivile og sivilt befolkede områder som trues av angrep».

verdenssamfunnet (vestlige land) å ta opp menneskerettighetsspørsmål bilateralt på en konstruktiv måte.

Verdenskonferansen om menneskerettigheter i Wien i 1993 markerte en internasjonal holdningsendring med hensyn til engasjement i slike «indre anliggende». Selv om det fremdeles er et stykke igjen, er menneskerettighetene nå blitt mer akseptert som et legitimt tema mellom stater, og står på dagsordenen i svært mange bilaterale møter og kontakter. Samtidig ser man at alvorlige menneskerettighetsovergrep fortsetter i mange land. Dette har åpnet for nye anledninger til praktisk engasjement - samtidig som behovet for slikt engasjement langt overstiger kapasiteten.

FNs menneskerettighetserklæring er et sett av allmenne etiske normer som skal fungere som rettesnor i det internasjonale samfunnet.

FN utgjør den internasjonale arenaen som kommer nærmest det vi kan kalle et overnasjonalt organ. FNs underorganisasjoner kommer med mange mer eller mindre forpliktende innspill overfor medlemslandene i form av vedtak, avtaler på konferanser, erklæringer og konvensjoner. Å få satt dette om i praksis kan være en lang prosess, men FNs arbeid har stor opinionsdannende og holdningsskapende betydning.

3.4.2 Innsatsen til andre internasjonale organisasjoner

Videreutviklingen av rettighetene har i tillegg til gjennom FN, skjedd gjennom resolusjoner og erklæringer i regionale organisasjoner, for eksempel Europarådet og Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE). Europarådet og Organisasjonen av amerikanske stater har også opprettet egne menneskerettighetskommisjoner og -domstoler som skal tolke, bruke og håndheve menneskerettighetene. Slike kommisjoner og domstoler ser ut til å fungere på det regionale planet, men det finnes ikke noe overnasjonalt forum som har autoritet på samme måte, og tanken om en global menneskerettighetsdomstol har ikke fått gjennomslag.

I dag har ekspertkomiteer som er knyttet til konvensjoner, ansvaret for å føre tilsyn med og kontrollere at rettighetene blir respektert, og de skal gi råd om hvordan statene kan skape samsvar mellom forpliktelse og praksis. Rapportører og arbeidsgrupper undersøker påstander om overgrep, og på grunnlag av disse undersøkelsene beslutter kommisjonen oppfølgingstiltak. Når det gjelder Iran, vil jeg henvise til den siste UPR, og Amnesty International rapport om menneskerettssituasjonen i Iran.

Den 15. februar 2010 hadde en iransk delegasjon ledet av Mohammad Javad Larijani (leder av iranske High Council for Human Rights) møte med arbeidsgruppen for UPR. Der ble det arrangert en omfattende demonstrasjon uten for FN-bygningen, som talte for menneskerettigheter, ytringsfrihet og løslatelse av politiske fanger i Iran.

Under møtet ble Iran kraftig kritisert av USA, Canada, Frankrike, Australia, Storbritannia og andre vestlige land som hevdet at Iran ikke opprettholder sine internasjonale forpliktelser, særlig om sivile og politiske rettigheter i landet. De pekte på en rekke brudd på menneskerettigheter, blant annet behandling av politiske fanger. Vestlig stater anbefalte at Iran tar skritt for å sikre at minoriteter (kurder) ikke blir diskriminert og religionsfrihet for Bahai.

Den iranske delegasjonen ble anmodet til å kommentere kritikken angående brudd på sivile og politiske rettigheter, men delegasjonen nektet å anerkjenne bruddet på menneskerettigheter.

Larijani understreket at det er viktig å etablere et nytt demokratisk system som kan være i samsvar med sosial orden for det iranske folket, og dette må fremmes av det iranske folket selv, ikke av fremmede makter. Han bemerket at kulturelt mangfold kan berike menneskerettigheter i Iran.

Det har gått et år siden møte i UPR. Situasjonen har ikke forbedret seg, tvert imot har den blitt vanskeligere. Iran har rekord høy henrettelse av politiske fanger og dette kan

dokumenteres både fra Amnesty Internasjon og andre friville organisasjoner i Iran og i utlandet⁸⁰.

3.4.3 Amnesty International

Rapporter fra Amnesty International i forbindelse med statens (Irans) behandling av politiske fanger og minoriteter i Iran, foreligger og som eksempler anføres;

FEARED EXECUTION OF IRANIAN KURDISH MAN

*Hossein Khezri, a member of Iran's Kurdish minority, is feared to have been executed on 15 January 2011 in north-western Iran after being convicted of "enmity against God" on account of his membership of the Party for Free Life of Kurdistan (PJAK). The authorities have announced that a PJAK member was executed on 15 January 2011 but without naming the individual.*⁸¹

For years, some of Iran's ethnic minorities –Arabs, Azerbaijanis, Baluch, Kurds and Turkmen– have not been permitted to study in their own languages in public schools and universities, where only Persian is allowed, or to establish their own schools.

*HABIBAZARSINA, journalist "For Persian speaking children, learning was much easier than for Azerbaijani children, who back then Heard Persian for the first time in the classroom. "Ditching school was routine [for Azerbaijani children]. Parents would bring their kids back in tears. Failing school was the norm. Many kids, and their parents for that matter, would give up at the end of the sixth year. Graduating from elementary school was considered an accomplishment."*⁸²

"When I see that millions of children belonging to Azerbaijani, Kurdish, Baluchi, Turkmen, Arab, Lur, Bakhtyari, Gilani and other communities have schools in their

⁸⁰ Further information on UA: 88/10 Index: MDE 13/009/2011 Iran Date: 20 January 2011 Sits updatet tirade 4. may 2010

⁸¹ The Wire, February/March 2011. Vol. 41, issue 001

⁸² www.gozaar.org/english/articles

own languages, that will be a good sign towards the creation of an Iran without racism.”⁸³

Supporters of Kurd sentenced to death held two Iranian Kurdish men, who were arrested while celebrating the postponement of a fellow activist's execution in December, remain in detention. They are both prisoners of conscience. Habibollah Latifi is still at risk of execution, but no new date for his execution has been scheduled.⁸⁴

Det som er sitert ovenfor, er en brok del av bruddene på menneskerettigheter i Iran. Dette er bare for å illustrere hvordan individer som tilhører minoritetsgrupper blir behandlet i landet.

⁸³ <http://southaz.blogspot.com/2009/08/profilealirezaasgharzadeh.html>

⁸⁴ Further information on UA: 271/09 Index: MDE 13/026/2011 Iran Date: 4 March 2011

4 Kurdere som minoritetsgrupper i den islamske republikken Iran

4.1 Historisk

Mellom det tiende og det sekstende århundre har Iran administrert mye av territoriet som kalles Kurdistan. I 1514 tapte Iran mesteparten av det kurdiske territoriet til det ottomanske riket. Deretter dominerte det ottomanske riket frem til første verdenskrig. De resterende områdene i Iran hadde status som semiautonome dominert av kurdiske fyrstedømmer frem til sent på 1800-tallet.⁸⁵ De opphørte etter Qajar Dynastiet. De kurdiske bevegelsene ble slått ned ytterligere under den sentralistiske politikken til Reza sjah fra 1930-tallet.

Etter andre verdens krig ble Iran okkupert av de allierte. Fra nord av den sovjetiske røde arme og fra sør av den britiske hæren. Situasjonen ga kurdere en mulighet til å etablere en kurdisk republikk i nordvest Iran.

Denne republikken eksisterte i 11 måneder fra 1946. Etter sammenbruddet⁸⁶ av republikken ble alle ledere henrettet i den kurdiske hovedstaten Mahabad og andre tilhengere i andre byer i Kurdistan. Disse drapene ble utført på ordre av Shahen av Iran. Iran er det eneste landet som har hatt en selvstendig kurdisk republikk innenfor sitt territorium.

Kampen for kurdernes rettigheter fortsatte i undergrunden til tross for at de fleste aktivistene måtte flykte til utlandet. I denne perioden etter nederlaget ble opplevelsen av å være Kurder i stor grad knyttet til bruken av språk, Kurdisk, som dog bestod av flere forskjellige dialekter. Det utviklet seg således i fortsettelsen en identitetsbygging og en opplevelse av felles etnisitet, knyttet til språk og geografisk område. Under det iranske

⁸⁵ David McDowall, A modern History of the Kurds

⁸⁶ I Iran ble det i 1946, under sovjetisk beskyttelse, opprettet en kurdisk stat rundt byen Mahabad. Da sovjetstyrkene ble trukket ut som ledd i Jaltaavtalen, ble den kurdiske republikken raskt gjenerobret av Iran. Kurderne i Iran (Øst-Kurdistan) har siden ført en kontinuerlig kamp mot myndighetene i Teheran. Under revolusjonen mot sjahan i 1978 ble store deler av Øst-Kurdistan frigjort, men de har siden opplevd enda sterkere undertrykkelse under det nye islamistiske styret som ble innført under ledelse Ayatollah Khomeini

revolusjonen ga kurderne sin støtte til Ayatollah Khomeini,⁸⁷ men etter at Khomeini kom til makten advarte han i 1979 de kurdiske lederne om at ethvert forsøk mot uavhengighet eller identitets bygging som Kurdere ville tiltrekke seg den hardeste respons.

De kurdiske opprørbevegelsene var imidlertid godt organisert, og Det Kurdiske Demokratiske Parti (KDPI) i Iran, en kurdisk gren av Fadayan ble lansert våren 1979, samt at andre grupper kjempet for kurdernes rettigheter. Kurderne skapte en opposisjon mot Khomeini og dette førte til en langvarig krigssituasjon med staten.

Regimet svarte sterkt med forbud mot det kurdiske demokratiske partiet, fulgt av en væpnet kamp mot kurderne.

Ifølge Human Rights Watch har det iranske regimet ødelagt mer enn 271 kurdiske landsbyer i perioden mellom 1980 og 1992. I perioden mellom juli og desember 1993 har Iran bombet 113 landsbyer.

4.1.1 Irans internasjonale forpliktelser vedrørende menneskerettighetene.

Iran har akseptert FNs Konvensjon om sivile og politiske rettigheter uten forbehold, og har forpliktet seg til å respektere og sikre individuelle rettigheter i henhold til SP innen sitt territorium. Befolkningen er gitt juridiske rettigheter som anerkjennes i konvensjonene, slik som retten til liv, frihet og sikkerhet, rettferdig og offentlig rettergang, ytringsfrihet og organisasjonsfrihet, uten forskjell av noen art.

Det som er urovekkende er at Iran, som har hatt en lang historie i å ha mange etniske grupper i landet, selv mener at nasjonen er arvtaker av verdens erklæring om menneskerettigheter, jf. Kongen (Cyrus the Great Cylinder: The first declaration of

⁸⁷ Ayatollah Khomeini was the founder and supreme leader of the Islamic Republic of Iran. The only leader in the Muslim world who combined political and religious authority as a head of state, he took office in 1979.

human rights 539 BC)⁸⁸, og at de skrev den aller første erklæring om menneskerettigheter. Men dessverre er menneskerettighetssituasjonen i en alvorlig kritisk situasjon i dagens Iran, jf. UPR⁸⁹, Amnesty Internasjonal og uavhengige menneskerettighetsorganisasjoner.

4.1.2 Menneskerettene i den islamske republikken Irans perspektivet

Det går frem av Irans tredje periodiske rapport at visse bestemmelser i Irans grunnlov også tilbyr noen formelle garantier for grunnleggende menneskerettigheter, som for eksempel bestemmelser mot diskriminering og forbud mot tortur.

Menneskerettighetssituasjonen i Iran har imidlertid fortsatt vært problematisk i rapporteringsperioden. Dette gjenspeiles i den fortsatte dokumentasjon av betydelige og systemisk menneskerettighetsbrudd. Følgende rettigheter blir fortsatt brudd;

- a) utstrakt bruk av dødsstraff,⁹⁰
- b) tortur og mishandling av barn,
- c) overdreven bruk av makt;
- d) vilkårlige arrestasjoner og fengsling,
- e) strenge restriksjoner på retten til ytringsfrihet, organisasjonsfrihet og uavhengige massemedia, forfattere, menneskerettighetsaktivister, kvinnerettighetsaktivister, studenter, lærere og fagforeningsleder i landet,
- f) forfølgelse av etniske, språklige og religiøse minoriteter, og
- g) forfølgelse av personer som oppfattes å være lesbiske, homofile, bifile eller transseksuelle.

⁸⁸ Introduction to the Iranian Legal System and the Protection of Human Rights in Iran

⁸⁹ As Iran's human rights crisis unfolds, international NGOs within UN human rights institutions and from member states have expressed repeated concern. According to the Democracy Coalition Project, between 2009 and 2010, Iran received 212 recommendations, more than almost any other country during the Universal Periodic Review (UPR)

⁹⁰ <http://www.iranhumanrights.org/> I januar 2011 alene henrettet Iran 85 personer, sammenlignet med 86 i alle 2005, året Mahmoud Ahmadinejad tok presidentembedet. I 2010 henrettet Iran minst 542 mennesker, 242 offisielt annonsert og over 300 angivelig hemmelige henrettelser.

4.1.3 Menneskerettigheter og minoriteter i Iran

Ayatullah Khomeini kom med en uttalelse i november 1979 angående begrepet minoriteter i Iran. Khomeini sitat fra David McDowall: ”*sometimes the word minorities is used to refer to people such as Kurds, Lurs, Turks, Persians, Baluchis, and such. These people should not be called minorities, because this them assumes there is a difference between these brothers. In Islam such a difference has no place at all. There is no difference between Muslims who speak different language, for instance, the Arabs or the Persians. It is very probable that such problems have been created by those who do not wish the Muslims countries to be united.*”

Khomeinis tolkning av ordet minoritet er forankret i det iranske rettsystemet, men er mer en statsdannelsesidologi enn uttrykk for en anerkjent internasjonale etablert definisjon. Han bruker også islam som argument for å undertrykke etniske minoriteter i Iran. Vi så ovenfor en rapport fra UPR, hvor det er fortsatt brudd på menneskerettigheter i landet.

Respekt for menneskerettigheter og minoritets rettigheter er ikke definert i den iranske forvaltningspraksis, men tvert imot er slike rettigheter i Iran institusjonalisert mangel. Dette bruddet går mest utover medlemmer av etniske, kulturelle, språklige og religiøse minoriteter, som kurdere, arabere, azeris, baluch og bahaier.

Myndighetenes argumenter er at minoritetenes aktivisme fører til en aktiv separatisme og er en trussel mot statens enhet, derfor blir aktivistene kalt for Muhareb ”fiender av Gud” og de må nedkjempes.⁹¹

I en slik kamp kan myndighetene bruke alle slags midler til å forfølge dem, og til og med dømme tiltalte til døden i første instans i retten, uten å ha klagerett til høyere

⁹¹ KHRP, While human rights violations are a part of everyday life for Iranians from all backgrounds, Kurds and other minorities are particularly vulnerable. With the Iranian authorities inclined to treat much minority activism – whether social, cultural or political – as linked to a separatist threat, individuals from these communities are frequently arbitrarily arrested and held incommunicado, often accused of vaguely-worded crimes relating to national security, 09/04/2009

instans i rettsvesenet i Iran. Rettergangen i slike saker er provisoriske og det tar bare 15 minutter til å dømme vedkommende på stedet⁹². Tiltalte får ikke begrunnelse for rettens vurdering. Siktete blir ofte torturert og mishandlet mens han/hun sitter i varetekt. Enkelte blir siktete fysisk tunget til å erklære seg skyldige i noen som de ikke har gjort.⁹³

4.2 Et folk, en nasjon og en religiøs politikk

Et hvert totalitært system er den herskende folkeslagets tanker, dvs. den etniske gruppen som har samfunnets herskende makt, har også den herskende åndelige makten og forvalter makten/godene i samfunnet i samsvar med sine interesser.

Perserne som er i majoritet i Iran er ansvarlig for betydelige diskriminering av etniske, kulturelle og språklige minoriteter i landet. Dette til tross for positive klausuler i statens egen grunnlov. For eksempel sier artikkel 19 at egenskaper som farge, rase og språk må 'ikke skjenke noe privilegium '. Mens unntaksbestemmelsen i samme lov definerer persiske som det offisielle språket i Iran.

Artikkel 15 i grunnloven tillater bruk av "regionale språk" i trykte medier og på skolen, men i praksis eksisterer ikke bruk av kurdiske medier, og skolene som underviser på kurdisk finansieres av elevens foreldre. Samtidig har slik undervisning utallige restriksjoner og mange lærere blir vilkårlig arrestert og kan senere bli henrettet⁹⁴.

Men i et politisk perspektiv definert av iranske myndigheter begrunnes dette med frykt for separatisme, hvor utvikling av minoritetens identitet blir sett på som en potensiell sammensvergelse mot staten.

⁹² BBC Farsi. 15.03.11, (1389, Iranian calendar) (during this period 21.03. 2010-21.03.2011) and the 'wave of executions in Iran "In the final days of June, representatives of 56 countries in the UN Human Rights Council, a statement about the events after the presidential elections in Iran, where they signed the "violent repression of dissidents and execution of death sentences without process of law "was mentioned.

⁹³ Iran: en orgie i drap på kurdere; av Jonathan Spyer, Gloria Center 22.01.2011, kurdiske menneskerettigheter i Iran

⁹⁴ Kurdish Info 09.05.2010- The Iranian regime executed four political prisoners, one of whom is a member of the Kurdistan Teachers Association, communications manager Ferzad Kemanger. Last year, he wrote: "I just want my heart to continue to beat in a breast of a child who is more rebellious than me". The Iranian Islamic Regime announced that it has executed 4 members of the PJAK who were held in Tehran prison.

En rekke enkeltpersoner i Iran (herunder særlig journalister, aktivister, studenter og lærere, spesielt de som hevder sin kurdiske identitet eller som deltar i sosiale eller politiske kritikk) må ofte påregne vilkårlig arrest, fengsling og påtale under påskudd av nasjonal sikkerhet. Tortur, mishandling og urettferdige rettssaker er mer vanlig enn uvanlig⁹⁵.

4.2.1 Kurderne i Iran

Den kurdiske befolkningen i Iran er i dag i følge iranske beregninger anslått til 10 % av befolkningen⁹⁶. Det finnes ikke noen pålitelig tall på den kurdiske befolkningen i Iran. Befolkningen av kurdere har blitt anslått til 6-8 millioner i den iranske delen av landet. Kurderne er den nest største minoritetsgruppen i Iran etter Azeri, og lever for det meste i de Nord-vestlige provinsene Kurdistan, Aserbajdsjan, Kermanshah og Ilam. Kurdistan er en av de mest politisk og juridisk belastede provinsene i Iran.

Kurderne er hovedsakelig sunnimuslimer, mens den offisielle religionen i den iranske staten er sjia islam, noe som betyr at kurdere ofte diskrimineres ikke bare på grunn av deres etniske / kulturelle identitet, men også på grunn av sin religion.

Spenninger mellom iranske myndigheter og landets kurdiske befolkning har vært langvarige (1932 till og med i dag). Historisk sett har kurderne vært mer aktive i protest mot statlig diskriminering enn andre minoritetsgrupper. Statens motiver for undertrykking av kurderne er derfor oftere basert på "sikkerhet" enn andre faktorer.

Undertrykking og overgrep mot kurderne er tilrettelagt av en diskriminerende lovgivning og praksis som er i strid med Irans forpliktelser under internasjonal menneskerettighetslovgivningen.

⁹⁵ Shirin Ebadi (Nobelprisvinneren fra 2003) ba FN om hjelp under sitt besøk i Norge 14. feb. 2010. Fredsprisvinneren er bekymret for det som skjer i Iran, og ber FN granske overgrep det iranske regimet har gjort mot sivile.

⁹⁶ A modern history of the Kurds by David Mcdowall 2004.

De fleste av kurderne i Iran er bosatt i vest og nordvest i landet, i grensetraktene til Irak og Tyrkia. En del av befolkningen ble tvangsevakuert til Fars, Khorasan og Mazandaran provinsene på 1800- tallet. Noen har også flyttet til Teheran og sørvest i landet av økonomiske grunner.

De kurdiske områdene er fjernt fra sentrum av politisk makt, og kurderne er hovedsakelig sunnimuslimer. Kurderne har kjempet for sine grunnleggende rettigheter siden første verdenskrig i alle deler av Kurdistan.

4.2.2 Overgangen fra monarki til republikk i Iran

Det politiske bildet i Iran har vært gjennom betydelige endringer i de siste tiårene. Den viktigste av disse endringene var den islamske revolusjon og avsettelsen av monarkiet i 1979 og etableringen av den islamske republikken.

Maktskiftet har ikke bidratt til noen fordeler for de etniske og religiøse minoriteter i Iran. Tvert imot har presteskaper beholdt makt og innflytelse. Dette har gått på bekostning av en rekke rettigheter som regnes som grunnleggende menneskerettigheter i relasjon til minoriteter i landet.

Både geografiske og geopolitiske er det i regionen en tradisjon for å løse assimilering av etniske grupper på samme måte. Iran er omgitt av syv land: Aserbajdsjan, Turkmenistan og Armenia i nord, Afghanistan og Pakistan i øst, de arabiske stater i den persiske gulf i sør med Bahrain, Kuwait, Oman, Saudi Arabia, Qatar og De forente arabiske emirater og Irak og Tyrkia i vest. Det viser seg at alle disse landene i stor grad løser assimileringproblemer likedan.

Retten til språklig minoriteter er beskyttet av det internasjonale menneskerettsvernet. Det skjer en kontinuerlig utvikling på det internasjonale plan. Nye menneskerettighetsforpliktelser skapes og vedtas innenfor rammene av internasjonale organisasjoner som FN og regionalt nivå. Iranske aksept og gjennomføring av internasjonale forpliktelser vil også på sikt få betydning for menneskerettighetssituasjonen i regionen.

Iran er et av de landene som har mange forskjellige språklige minoriteter samt en av de store maktene i regionen med stor innflytelse potensial over nabolandene, og menneskerettighetene kan ha en effekt av balansering, harmoni og likhet i regionen.

For hundre år siden hadde det persiske riket en misunnelsesverdig etnisk, religiøs og intern harmoni. Dette gav et mangfold i samfunnet. I de seneste ti år har situasjonen forverret seg vesentlig. Fra begynnelsen av det 20 århundre har imidlertid konflikter både av etniske og religiøse årsaker dukket opp.

Mye mistanke omgir etniske og religiøse minoriteter på den politiske, økonomiske og sosiale arenaen. Den politiske situasjonen er definert som politisk islam i Iran, og har skapt usikkerhet i landet. Dette har ført til et oppfattet behov for en overdreven sentralisering, hvor det er bare en sentralmakt som bestemmer. Denne gangen er det en åndelig leder, Ayetullah Ali Hussien Khamenie istedenfor sjahen. Staten har fått en religiøs monark, dvs. at i praksis har Iran ikke forandret seg. Det er bare begrepsforandring i systemet. Som hovedregel betyr en slik sentralisering av makten at staten ikke er i stand til å imøtekomme effektivt behov for etnisk og religiøst mangfold.

4.2.3 Hva er dagens hindringer

Det er tre hindringer står i veien for effektive fremgang på denne fronten i dag. Den første er at minoriteter ikke har tilstrekkelig tilgang til det offentlige rom, slik at de kan ha påvirkning og innflytelse i systemet for å kreve rettighetene som er konstituerte i rettssystemet i Iran. Dette har gjort at etniske, religiøse og språklige minoriteter blir frarøvet rettighetene sine. Ved å holde dem utstengt unngår myndighetene en bredere deltakelse i det offentlige liv.

For det andre, myndighetene i Iran bruker en skiftende politisk velvilje opp mot forskjellige grupper eller fraksjoner for å dominere hele bildet.

For det tredje utnytter og politiserer myndighetene Islam slik at koblingen mellom religion og politikk styrkes og forankres. Dette legger praktiske hindringer i veien for demokratisk utvikling. I denne kontekst vil jus og menneskerettigheter minimaliseres.

4.2.4 Profilen til etniske og religiøse minoriteter i den islamske republikken i Iran

Den iranske befolkningen er på rundt 70 millioner fordelt på sine 28 provinser. De nordlige og nordvestlige deler av landet er den klart mest befolkede områder, med lavest befolkningstetthet i den østlige delen av landet. Det har ikke vært utført en offisiell kartlegging av etniske og religiøse minoriteter siden 1956. For å undersøke regjerings forvaltning av rettsreglene i Iran, vil det første referansepunkt bli den iranske grunnloven av 1979, revidert i 1989.

Gjennom grunnloven har Sjia muslimene, som utgjør 85 % av befolkningen, særlige rettigheter garantert, jf. artikkel 12 i grunnloven, ”*The official religion of Iran is Islam and the Twelver JA`fari school, and this principle will remain eternally immutable*” Den iranske grunnloven har systematisk diskriminert de rettighetene mellom etniske, religiøse og språklige minoriteter i den statlige strukturen. Til tross for at artikkel 13 gir anerkjennelse på en begrenset måte til kristne, jøder og zaratostene.

Artikkel 13 lyder slik; *Zoroastrian, Jewish, and Christian Iranians are the only recognized religious minorities, who, within the limits of law, are free to perform their religious rites and ceremonies, and to act according to their own canon in matters of personal affairs and religious education.*

4.2.5 Hva med andre etniske minoriteter?

Politikken med statlig motstand mot etniske minoriteter har vært uendret i Iran siden de første tiårene av det tjuende århundre. Iranske myndigheter har forsøkt å bygge opp nasjonen og opprettholde enhet gjennom å vektlegge innflytelse av den persiske etniske gruppen og gjøre det persiske språk til det eneste offisielle språket.

Alle andre etniske grupper har enten møtt ikke-ankjennelse eller vært gjenstand for undertrykkelse. Enkelte tjenestemenn med høyere status kommer fra bestemte etniske minoriteter som også er sjiamuslimer.

Det foreligger en viss etnisk representasjon i det nasjonale parlamentet, men de må snakke persisk og er i stor grad utpekt av myndighetene selv.

Den dominerende trend gjennom flere statlige regimer har definitivt vært å sentralisere det politiske liv som så domineres av perserne, snarere enn å desentralisere eller fremme tiltak for å styrke minoritetenes selvstyre.

Alle forsøkt på å mobilisere minoriteter for krav om likebehandling eller retten til undervisning på morsmål, blir ansett som oppvigleri.

4.2.6 Etniske folkeslag i Iran⁹⁷

Befolkningen av persere i Iran har blitt anslått til 45-51 % av den totale befolkningen i Iran. Tallene er usikre, som nevnt innledningsvis siden 1956 har Iran ikke hatt offisiell registrering av hvor mange etniske folkeslag det bor i Iran

Persere	45-51 %
Azeri's	16-24 %
Kurder	7-10 %
Gilaki and Mazandarani	8 %
Luris	2- 4 %
Arabs	3 %
Baluchis	2 %
Turkmen	1.5-2 %

Tabell 1: Oversikt over folkeslagene i Iran

⁹⁷ Minority Rights: Cultural Diversity and Development in Central Asia, (Bishkek, October 2004)

Språkene som brukes kan oppsummeres som følger:

Persisk og persiske dialekter:	58 %
Tyrkiske og tyrkiske dialekter	26 %
Kurdisk:	9 %
Luri:	2 %
Baluchi:	1 %
Arabisk:	1 %
Tyrkisk:	1 %

Tabell 2: Oversikt over språk som brukes i Iran

4.3 Alle muslimer er brødre

Revolusjonen i 1979 hadde en ambisjon om at muslimer er brødre og det skal ikke være noen form for forskjellbehandling av muslimer til tross for rase, farge og språklig forskjeller i Iran. Dette blir kalt den muslimske brorskap. Revolusjonen var drevet med ideologien som nedtonet etniske mangfold, spesielt blant co-muslimer.

Som en skribent oppsummerer, ”*minoriteter i det islamske konseptet, er ikke-muslimer som fortsetter å leve under islamsk styre på grunnlag av en avtale som tillater dem å fortsette å holde på deres tro og regulerer deres rettigheter og plikter og andre forhold av sine forbindelser med det muslimske samfunnet*”. Status for andre grupper er sjelden vurdert i systemet⁹⁸.

For eksempel, etniske forskjeller i rase, språk eller kulturelle ulikheter er ikke omtalt i iranske grunnloven. Rettslige prinsippet om at alle mennesker i Iran, uansett etnisk grupper eller stamme som de tilhører, har eller kan nyte like rettigheter; farge, rase,

⁹⁸ Limiting the definition to non-muslims, in the Lausanne Treaty, the term non-muslims is used to replace the minority criteria prevent at the time, Human Rights in Turkey page. 36, Edited by Zehra F. Kabasakal Arat.

språk og lignende bør ikke skjenke noen privilegier. Men i realiteten viser det seg at den persiske rase og språk er mer privilegert enn andre etniske grupper i Iran.

I grunnloven til den islamske republikken er identiteten til politisk makt ensartet og etnisk. Det vil si at persiske etnisitet definerer identiteten til den suverene.

Det kan bekreftes av mange som jobber med menneskerettigheter i Iran at Irans islamske regime favoriserer en sterkt persisk makt og er svært fiendtlig mot etniske dissidenter. Målet om å ønske en inkluderende, transparent og ansvarlig konsultasjonsprosess mellom statlige myndigheter og minoriteter er fortsatt illusorisk i Iran.

4.3.1 Tiltak mot diskriminering av minoriteter i Iran

Problemstillinger knyttet til selvstyre, territoriale og ikke-territorielle ordninger for minoriteter, som foreslått i Lund anbefalinger⁹⁹, synes å være langt unna. I utgangspunktet trengs samhandling mellom minoriteter og myndighetene for å bygge opp, forsterke og utvikle gjensidig tillit.

Den nåværende autoritet hindrer dette. Regjeringen forsikrer om at forsvar, utenrikssaker eller vitale interesser for hele landet forblir i sine hender, og vil ikke bli truet av diskusjoner om skiftende lovgivende og utøvende funksjoner fra sentrale til regionalt nivå.

4.3.2 Forslag til tiltak for etniske og religiøse minoriteter i Iran

I Lunds anbefalinger ble det foreslått fire tiltak for å forbedre situasjonen for etniske og religiøse minoriteter i Iran:

- i.** Bekjempelse av diskriminering og ekskludering av minoriteter

⁹⁹ The Lund Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Public Life, Foundation on Inter-Ethnic Relations

Lovgivningsmessige tiltak for å løse de områdene i grunnloven som ennå ikke er satt i kraft til fordel for minoriteter.

Innføring av korrigerende tiltak og retningslinjer vedrørende minoriteter som har blitt utelatt av konstitusjonelle bestemmelser så langt.

ii. Spesifikke ordninger for minoriteter

Hedre ånden i artikkel 14 i grunnloven. Bestemmelsen lyder slik” *In accordance with the sacred verse; (‘God does not forbid you too deal kindly and justly with those who have not fought against you because of your religion and who have not expelled you from your homes’) the government of the Islamic Republic of Iran and all Muslims are duty-bound to treat non-Muslims in conformity with ethical norms and the principles of Islamic justice and equity, and to respect their human rights. This principle applies to all who refrain from engaging in conspiracy or activity against the Republic of Iran.*

iii. Lovendringer i ordlyden til artikkel 13 i grunnloven

Artikkel 13 begrenser religiøse minoriteter i Iran, og anerkjenner ikke andre religioner eller andre sekter innfor islam. Derfor bør innholdet i artikkelen endres slik at det blir religionsfrihet i Iran.

iv. Tiltak som er bygd på artikkel 15 i grunnloven om bruk av andre språk enn persisk.

”The official language and script of Iran, the lingua franca of its people, is Persian. Official documents, correspondence, and texts, as well as text-books, must be in this language and script. However, the use of regional and tribal language in the press and mass media, as well as for teaching of their literature in schools, is allowed in addition to Persian.”

Det er av vesentlig betydning for språklig minoritetenes situasjon i landet at den islamske republikken Iran aksepterer tiltakene. Dette kan skape en betydelig holdningsendring hos de politiske myndigheter, samtidig med en holdningskampanje hos persere generelt for å kunne få til en grunnleggende mentalitetsendring.

5 Konklusjon

Denne oppgaven analyserer iranske myndighetenes taushet i forhold til språklig minoriteter i landet. Jeg har referert til nyere rapporter fra ulike internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner som empiriske referanser belegger påstander om iranske brudd på menneskerettighetene. Gjennom forskningen som foreligger og som er oppsummert og bygget videre på i denne avhandlingen viser det seg at den Islamske republikken i Iran ikke forholder seg til internasjonale forpliktelser, og har ikke vist noen tegn på forbedring av situasjonen.

Iran har anerkjent minoritetenes rettigheter ved å ratifisere FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter uten noen forbehold i henhold til SP art. 27. Det er ikke noen tvil om at SP art. 27 verner kurdernes språklige rettigheter i Iran. På den ene siden likestiller Iran alle språk, mens Iran på den andre siden forskjellsbehandler og undertrykker de språklige minoritetene.

Iran har i praksis gjennomført og gjennomfører en politikk som argumenterer for statens enhet, oppfordrer til ”acculturation¹⁰⁰” (kulturell sammensmeltning) med sikte på å etablere en felles kultur, og derigjennom fremmer minoritetenes språklige og kulturelle assimilering. Staten, persisk nasjonalisme, og sjia-islam er ment å være den samlende faktor, samt at denne politikken blir pålagt med makt når dette er nødvendig, jf. Irans grunnlov av 1989.

Det kreves en viss grad av demokratisk søken i alle grupper i Iran for å initiere en holdningsendring i befolkningen. Gjennom befolkningens interesse for, og representasjon og orientering om juridiske rettigheter vil politiske, sosiale og kulturelle prosesser i den islamske republikken Iran kunne vokse fram. Det er viktig at Iran må avfinne seg med et etnisk mangfold dersom landet skal bevare statens enhet og et fredfullt fellesskap.

¹⁰⁰ Acculturation is a process in which members of one cultural group adopt the beliefs and behaviors of another group

Denne oppgaven har hatt sitt fokus på de internasjonale forpliktelsene. De har en rolle å spille her. Ikke minst fordi de gir et utgangspunkt for den holdningsendringen som er nevnt. Den kan i noen grad oppnås gjennom etterlevelse av Irans internasjonale forpliktelser til å gi rettigheter til minoritetsspråk.

6 Litteraturliste

• Bøker

- Universal Minority Rights Marc Weller Oxford 2007
- Torstien Eckhoff rettskildelære 5. utgave Oslo 2001
- Retten i samfunnet, Thomas Mathiesen Oslo 2005
- Introduction to the Iranian Legal System and protection of Human rights In Iran, by Adineh Ahghari, British Institute of International and Comparative Law 2008
- Human rights in Tyrkey Edited by Zehra F. Kabasakal Arat 2007 Chapter 3, by Baskin Oran
- Amir Hassanpour, (1992): Nationalism and language in Kurdistan 1918-1985. Mellen Research, University press. San Francisco
- David Mcdowall, A modern History of the Kurds
- Internasjonale menneskerettigheter, Njål Høstmælingen Oslo 2003

• Artikler

- Andreas Follesdal www.follesdal.net/ratify.htm Report by Andreas Føllesdal and Geir Ulfstein Group leaders 2009/2010, Should States Ratify Human Rights Conventions?

• Lovgivning

- Norges lover, EMK og SP
- Iranske grunnlov
- FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 1966, FN
- Barnekonvensjon av 1989, Universal verdenserklæring 1948

• Dommer

- EMD 52207/99 Bankovic and Others v Belgium and 16 other contracting states
- UN document: CCPR/C/47/D/359/1989 (1989): Ballantyne, Davidson and McIntyre vs. Canada, punkt nr. 11.2

- No. 40 (A/36/40) at 166 (1981) Sandra Lovelace v. Canada, Communication No. R.6/24 (29 December 1977), U.N. Doc. Supp.

- **Forarbeidene**

- NOU 1984: 18 Om samenes rettsstilling
- Nowak, CCPR Commentary Second Edition,

- **Nettsider**

- <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx>
- FJ Leon-Diaz, 2002, Javier Leon Diaz Human Rights Law Side www.javier-leon-diaz.com
- <http://www.amnesty.org/>
- <http://www.khrp.org/>
- <http://www.iranhumanrights.org/>
- <http://www.bbc.co.uk/persian/>

7 Lister over tabeller

1. Oversikt over folkeslagene i Iran
2. Oversikt over språk som brukes i Iran

8 Kart over kurdisktalende områder i Midt-Østen,

De rødskraverte områder er kurdisk talende dialekter.

Kilde;

<http://www.mideastweb.org/Middle-East-Encyclopedia/kurds.htm>
